ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

...СС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 168 (8075)
ИЮЛИИН 18
СРЕДА
1956 он

Сэн 20 мүнгэн.

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай гражданинуудай үтэлөөд, хүдэлмэри хэжэ шадахаяа болёод, үбшэлөөд байхадаа материальна тэдхэмжэ абадаг эрхэнь Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин туйлалтануудай нэгэн байжа, СССР-эй Конституци дотор батадхагданхай.

СССР-эй Верховно Соведэй табадахи сесси

Гүрэнэй пенси тухай ХУУЛИ

...ветскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай граждани... үтэлөөд, хүдэлмэри хэжэ шадахаяа болёод, үбшэлөөд байхадаа ...альна тэдхэмжэ абадаг эрхэнь Агуухэ Октябрьска социалисти... революциин туйлалтануудай нэгэн байжа, СССР-эй Конституци батадхагданхай.

...енси үгэжэ тэдхэлгэ СССР дотор тогтоогдоһон социалистическэ ...лалтаар хангагдана. Энэ байгуулалтын үедэ хүнийе хүнэй мүл...бадал, хүдэлмэригүйдэлгэ ба үтлөөдэр юун болохо ааб гэжэ ...дай һанаата болодог ушар эсэслэн үгы хэгдэнхэй. Советскэ гү...тор пенси үгэжэ тэдхэлгэ бүхы дээрээ гүрэнэй ба ниитын зөөреэр ...лэгдэдэг.

...циалистическэ ажахыгаа хүгжөөхэ хэрэгтэ Советскэ Союзай Ком...ическэ партиин хүтэлбэреэр советскэ арадай туйлаһан амжалта... пенси үгэжэ тэдхэлгын хэрэгые мүнөө улам һайжаруулха арга

...имэ зорилгоор Советскэ Социалистическэ Республикануудай ...й Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

I.

Юрэнхы дүрим

Статья 1. Иимэ хүнүүд гүрэнэй пенси абаха эрхэтэй гэбэл:

...) хүдэлмэришэд болон албахаагшад;

...) сэрэгэй алба хэгшэд;

...) дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудай, училищинуудай, кадрнуу...лдэхэ һургуулинуудай ба курсануудай һурагшад;

...) гүрэнэй гү, али ниитын уялга дүүргэхэ зуураа инвалидууд боло...усад гражданинууд;

...) энэ статья соо дурсагдаһан гражданинуудай бүлэнэрэй гэшүүд, ...э тэжээхэ хүнгүй болоод байгаа һаа.

Статья 2. Энэ Хуулиин ёһоор:

...) үтэлэгшэдтэ;

...) инвалид болоһшодто;

...) тэжээхэ хүнгүй болоод байгшадта гүрэнэй пенси үгтэхэ.

Статья 3. Хэдэн пенси нэгэн доро абаха эрхэтэй гражданинуудта ...й өөһэдынь дураар али нэгэ пенси үгтэхэ.

Статья 4. Гүрэнэй пенси абаха эрхэтэй гражданинууд пенси абаха ...й болоһоноймнгоо һүүлээр тэдээндэ пенси олгохо тушаа ямаршье ... али нэгэн болзороор хизаарлагдангүй, хандажа болохо.

Статья 5. Пенси олголтоор ажалшадай депутадуудай районно (го...ой) Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй бүридүүлһэн комисси... пенси олгожо байха.

...енси олгохо тухай комиссиин шиидхэбэри тушаа гомдолые ажал...й депутадуудай районно (городской) Соведүүдэй гүйсэдхэхэ коми...барижа болохо.

Статья 6. СССР-эй Гүрэнэй бюджедээр жэл бүри һомологдодог ...н зөөриһөө, тэрэ тоодо һредприятинууд, эмхи зургаанууд болон ор...ацинуудһаа ороһон взносуудһаа бүридэдэг гүрэнэй социальна мүн...гын талаар бюджедэй мүнгэн зөөриһөө гаргажа, салин хүлһэн...ь юушье дарангүйгөөр, гүрэнэй зүгһөө пенсинүүд түлэгдэхэ байна.

Статья 7. Пенсидэ налог һомологдохо ёһогүй.

II.

Үтэлэгшэдтэ үгтэхэ пенсинүүд

Статья 8. Хүдэлмэришэд болон албахаагшад үтэлөөд байхадаа: ...үүл—60 наһа хүрөөд, 25 жэлһээ доошо бэшэ саг соо ажаллаад ...адаа; эхэнэрнүүд—55 наһа хүрөөд, 20 жэлһээ доошо бэшэ саг соо ...лаад байхадаа пенси абаха эрхэтэй.

Статья 9. Үтэлөөд байхадаа хүнгэлэлтэдэ хүртэн, пенси абаха эрхэ...гэбэл:

а) газар доро хүдэлмэрилдэг ба бэедэ муу ажал хэдэг, халуун це... соо хүдэлмэрилдэг хүдэлмэришэд болон албахаагшад—СССР-эй ...стрнүүдэй Соведэй баталдаг үйлэдбэринүүдэй, цехүүдэй, мэргэ...үүдэй ба тушаалнуудай списогэй ёһоор:

...эрэшүүл—50 наһа хүрөөд, 20 жэлһээ доошо бэшэ саг соо ажаллаад ...адаа;

...эхэнэрнүүд—45 наһа хүрөөд, 16 жэлһээ доошо бэшэ саг соо ажал... байхадаа;

б) хүндэ хүшэр ондоо хүдэлмэри хэдэг хүдэлмэришэд болон алба...шад—СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталдаг үйлэдбэринүүдэй, ...үдэй, мэргэжэлнүүдэй, тушаалнуудай списогэй ёһоор:

...эрэшүүл—55 наһа хүрөөд, 25 жэлһээ доошо бэшэ саг соо ажаллаад ...адаа;

...эхэнэрнүүд—50 наһа хүрөөд, 20 жэлһээ доошо бэшэ саг соо ажал... байхадаа абаха.

Иимэ зэргын пенси абаха ёһотой стажай хахадһаа бага бэшыень ...лэй үедэ хаана ажаллажа байһанһаа дулдыдангүй) хүнгэлэлтэтэй... пенси абаха эрхэ олгодог ажал хэһэн хүдэлмэришэд болон алба...шад үтэлһэнэй түлөө, хүнгэлэлтэтэйгөөр пенси абаха эрхэтэй.

Статья 10. Таба гү, али тэрээнһээ олон үхибүү түрэһэн ба найма хүрэтэрнь хүмүүжүүлһэн эхэнэрнүүд үтэлхэдэ үгтэдэг пенси хэрбээ эртүүр абаха эрхэгүй байгаа һаа, 15-һаа үсөөн бэшэ жэлдэ ажал... байхадаа үтэлхэдэ үгтэдэг пенси 50 наһа хүрэхэдөө абаха эрхэтэй.

Статья 11. Инвалидай пенси абадаг һохоршуул—хүдэлмэришэд ба ...хаагшад энэ пенсиингээ орондо үтэлэгшэдэй пенси абаха эрхэтэй ...л: 15-һаа үсөөн бэшэ жэлдэ ажаллаһан эрэшүүл 50 наһа хүрэхэдөө; ...аа үсөөн бэшэ жэлдэ ажаллаһан эхэнэрнүүд, 40 наһа хүрэхэдөө.

Статья 12. Хүдэлмэрилдэг байха үедөө пенси абахаар наһа гүйсэ...аад, хүсэд пенси абаха стажтай болоогүйшье һаа, табан жэлһээ ...шо бэшэ, тэрэ тоодо пенси абаха тухай хандахаһаа урдахана 3 жэл... доошо бэшэ саг соо ажаллаһан хүдэлмэришэд болон албахаагшад... стаждань тааруулжа, зүгөөр хүсэд пенсиин дүрбэнэй нэгэ хубиһаа ... бэшэ хэмжээтэй үтэлэгшэдэй пенси үгтэхэ.

Статья 13. Үтэлөөд байхадань иимэ хэмжээтэй пенси үгтэхэ гэбэл:

Һарын салин олзо (түхэригөөр)	ПЕНСИ			
	Газар доро хүдэлмэрилдэг, бэедэ муу ажал хэдэг, халуун цехүүд соо хүдэлмэрилдэг хүнүүдһээ ондоо хүдэлмэришэд болон албахаагшадта		Газар доро хүдэлмэрилдэг, бэедэ муу ажал хэдэг, халуун цехүүд соо хүдэлмэрилдэг хүдэлмэришэд болон албахаагшадта	
	салингай процент	доодо хэмжээнэй пенси түхэригөөр (нэмэлтэгүйгөөр)	салингай процент	доодо хэмжээнэй пенси түхэригөөр (нэмэлтэгүйгөөр)
350 хүрэтэр (оруулалсан)	100	300	100	300
350-һаа 500 хүрэтэр	85	350	90	350
500-һаа 600 хүрэтэр	75	425	80	450
600-һаа 800 хүрэтэр	65	450	70	480
800-һаа 1000 хүрэтэр	55	520	60	560
1000 ба дээшэ	50	550	55	600

Үтэлэгшэдтэ үгтэхэ пенсиин доодо хэмжээн һара соо 300 түхэриг байхаар тогтоогдоно.

Үтэлэгшэдтэ үгтэхэ пенсиин дээдэ хэмжээн һара соо 1200 түхэриг байхаар тогтоогдоно.

Статья 14. Үтэлэгшэдтэ үгтэхэ пенси дээрэ иимэ нэмэлтэнүүд (пенсиин дээдэ хэмжээн соо) тогтоогдохо гэбэл:

а) 15 жэлһээ дээшэ саг соо таһалгаряагүй хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө—пенсиин 10 процентые:

б) хүдэлмэри хэжэ шадахагүй бүлынгөө гэшүүдые даадаг, ажал хэдэггүй пенсионернүүдтэ: бүлэ доторнь хүдэлмэри хэжэ шадахагүй нэгэ гэшүүнэй бии байгаа һаа—пенсиин 10 процентые; бүлэ доторнь хүдэлмэри хэжэ шадахагүй хоёр гү, али бүри олон гэшүүдэй бии байгаа һаа—пенсиин 15 процентые нэмэжэ үгэхэ.

Статья 15. Пенси тодорхойлһоной һүүлээр абадаг салин олзынь (пенсиин суммые оруулалсангүй) 1000 түхэригһөө дээшэ бэшэ байбал, ажал хэдэг пенсионернүүдтэ һара соо 150 түхэригэй хэмжээтэй, үтэлһэнэй пенси түлэгдэхэ.

Газар доро хүдэлмэрилдэг, бэедэ муу ажал хэдэг ба халуун цехүүд соо хүдэлмэрилдэг тулада хүнгэлэлтэдэ хүртэжэ, үтэлһэнэй пенси абаха болоһон, ажал хэдэг пенсионернүүдтэ—салин олзоһоонь дулдыдангүй, үгтэхэ пенсиин 50 процентын хэмжээтэй пенси түлэгдэхэ.

Дутуу стажтай байхадань түлэгдэдэг болоһон үтэлэгшэдэй пенси ажалладаг пенсионернүүдтэ түлэгдэхэгүй.

Статья 16. Үтэлһэнэй пенси абаха эрхэ олгодог наһанда хүрэнгүйгөөр ажаллахаяа болиһон аад, зохихо стажтай байһан хүдэлмэришэд гү, албахаагшадта—тиимэ наһатай болоходонь пенси үгтэхэ.

Статья 17. Үтэлэгшэдтэ үгтэхэ пенси хадаа ажал хэхэ шадабариһаа дулдыдангүй бүхы наһан соогоо абахаар тогтоогдохо.

III.

Инвалид болоһон хүдэлмэришэд, албахаагшадта үгтэхэ пенсинүүд

Статья 18. Хүдэлмэришэд ба албахаагшад инвалид болоод байгаа һаа, тодорхойлон хэлэбэл, ходо гү, али удаан саг соо ажал хэжэ шадахаяа болёо һаа, инвалидай пенси абаха эрхэтэй.

Хүдэлмэришэд ба албахаагшадта үгтэдэг инвалидай пенси хүдэлмэрилдэг байха үедөө гү, али хүдэлмэридөө орохоһоо урид гү, хүдэлмэрилхэеэ болиһонһоо һүүлээршье инвалид болоо һаань, хамаагүй түлэгдэхэ.

Статья 19. Инвалидууд ажал хэжэ шадахаяа болиһонойнгоо зэргээр гурбан группа болгогдон хубаагдана.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтооһон гуримай ёһоор, врачебно-ажалай экспертнэ комиссинууд инвалидай группые тодорхойлхо.

Статья 20. Иимэ шалтагаанаар ажал хэжэ шадахаяа болигшодто инвалидай пенси үгтэхэ гэбэл:

а) ажал хэжэ байтараа гэмтэһэн гү, зарим ажалтай холбоотойгоор үбшэлһэн;

б) юрэнхыдөө бэень муудажа үбшэлһэн ушарта үгтэхэ.

Ажалтай холбоогүйтөөр гэмтээд, хүдэлмэри хэжэ шадахаяа болигшодто—үбшэлһэн дээрэһээ ажал хэжэ шадахаяа болигшодто адляар пенси үгтэхэ.

Статья 21. Ажал хэжэ байтараа гэмтэһэн гү, зарим ажалтай холбоотойгоор үбшэлһэн ушарта үгтэхэ инвалидай пенсиие хүдэлмэришэд ба албахаагшадта хүдэлмэриинь стажһаа дулдыдангүй тодорхойлхо.

Үбшэлжэ инвалид болоһон хүдэлмэришэд ба албахаагшадта пенси абаха тухай хандаха хүрэтэрөө хүдэлмэриин иимэ стажтай байгаа һаань пенси тодорхойлхо:

НАҺАН	Хүдэлмэриинь стаж (жэлээр)		
	Эрэшүүл	Эхэнэрнүүд	Газар доро хүдэлмэрилдэг, бэедэ муу ажал хэдэг, халуун цехүүд соо хүдэлмэрилдэг хүдэлмэришэд ба албахаагшад
20 наһанһаа 23 наһа хүрэтэр	2	1	1
23 наһанһаа 26 наһа хүрэтэр	3	2	2
26 наһанһаа 31 наһа хүрэтэр	5	3	3
31 наһанһаа 36 наһа хүрэтэр	7	5	5
36 наһанһаа 41 наһа хүрэтэр	0	7	6
41 наһанһаа 46 наһа хүрэтэр	12	9	7
46 наһанһаа 51 наһа хүрэтэр	14	11	8
51 наһанһаа 56 наһа хүрэтэр	16	13	10
56 наһанһаа 61 наһа хүрэтэр	18	14	12
61 наһанһаа ба дээшэ	20	15	14

20 наһа хүрөөдүйдөө үбшэлжэ инвалид болоһон хүдэлмэришэд, албахаагшадта пенси үгтэхэ:

а) хэрбээ хүдэлмэрилжэ байха үедөө гү, али болиһонойнгоо һүүлээршье инвалид болоо һаань—хүдэлмэриин стажһаа дулдыдангүйгөөр;

б) хэрбээ нэгэ жэлһээ доошо бэшэ хүдэлмэрилһэн байгаад, хүдэлмэридөө орохоһоо урид инвалид болоо һаань.

Статья 22. Ажал хэжэ байтараа гэмтэһэн гү, али ажалтай холбоотойгоор үбшэлжэ инвалид болоһон хүдэлмэришэд, албахаагшадта иимэ хэмжээтэй пенси үгтэхэ гэбэл:

а) 1-дэхи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 500 түхэриг хүрэтэрхиин 100 процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ;

б) 2-дохи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 450 түхэриг хүрэтэрхиин 90 процентые түлэхэ;

в) 3-дахи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 400 түхэриг хүрэтэрхиин 65 процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Газар доро хүдэлмэрилдэг, бэедэ муу ажал хэдэг, халуун цехүүд соо хүдэлмэрилдэг хүдэлмэришэд болон албахаагшадта—ажал хэжэ байтараа гү, али ажалтай холбоотойгоор инвалид болоһоной пенсиие иимэ хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэйгээр тогтоохо гэбэл:

I группы инвалидуудта—100%
II группын инвалидуудта—90%
III группын инвалидуудта—65%

} һара соо абадаг салин олзынь 600 түхэриг хүрэтэрхиин тиимэ процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 20 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Хүндэ хүшэр ондоо хүдэлмэри хэдэг хүдэлмэришэд болон албахаагшадта—ажал хэжэ байтараа гэмтэжэ гү, али ажалтай холбоотойгоор үбшэлжэ инвалид болоһоной пенсиие иимэ хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэйгээр тогтоохо гэбэл:

I группын инвалидуудта—100%
II группын инвалидуудта—90%
III группын инвалидуудта—65%

} һара соо абадаг салин олзынь 500 түхэриг хүрэтэрхиин тиимэ процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 15 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Пенсиин доодо хэмжээн: 1-дэхи группын инвалидуудта—һара соо 360 түхэриг; 2-дохи группын—285 түхэриг; 3-дахи группын—210 түхэриг байхаар тогтоогдохо.

Пенсиин дээдэ хэмжээн: 1-дэхи группын инвалидуудта һара соо 1200 түхэриг; 2-дохи группын—900 түхэриг; 3-дахи группын—450 түхэриг байхаар тогтоогдохо.

Статья 23. Үбшэлжэ инвалид болоһон хүдэлмэришэд, албахаагшадта иимэ хэмжээтэй пенси үгтэхэ гэбэл:

а) 1-дэхи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 500 түхэриг хүрэтэрхиин 85 процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ;

б) 2-дохи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 400 түхэриг хүрэтэрхиин 45 процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ:

в) 3-дахи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 400 түхэриг хүрэтэрхиин 45 процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ;

Газар доро хүдэлмэрилдэг, бэедэ муу ажал хэдэг, халуун цехүүд соо хүдэлмэрилдэг хүдэлмэришэд, албахаагшадта—үбшэлжэ инвалид болоһоной пенсиие иимэ хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэйгээр тогтоохо гэбэл:

I группын инвалидуудта—85%
II группын инвалидуудта—65%
III группын инвалидуудта—45%

} һара соо абадаг салин олзынь 600 түхэриг хүрэтэрхиин тиимэ процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 20 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Хүндэ, хүшэр ондоо хүдэлмэри хэдэг хүдэлмэришэд, албахаагшадта—үбшэлжэ инвалид болоһоной пенсиие иимэ хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэйгээр тогтоохо гэбэл;

I группын инвалидуудта—85%
II группын инвалидуудта—65%
III группын инвалидуудта—45%

} һара соо абадаг салин олзынь 500 түхэриг хүрэтэрхиин тиимэ процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 15 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Пенсиин доодо хэмжээн: 1-дэхи группын инвалидуудта—һара соо 300 түхэриг; 2-дохи группын—230 түхэриг; 3-дахи группын—160 түхэриг байхаар тогтоогдохо.

Пенсиин дээдэ хэмжээн: 1-дэхи группын инвалидуудта—һара соо 900 түхэриг; 2-дохи группын—600 түхэриг; 3-дахи группын—400 түхэриг байхаар тогтоогдохо.

Хүдэлмэришэн гү, али албахаагша ажаллаһан стажайнгаа хахадһаа бага бэшые хүнгэлэлтэтэйгөөр пенси абаха эрхэ олгодог хүдэлмэридэ, (һүүлэй үедэ ажаллажа байһан газарһаа дулдыдангүй) зорюулһан байгаа һаа, үбшэлжэ инвалид болоһоной пенсиие хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэйгээр абаха эрхэтэй.

Статья 24. Хүдэлмэрилжэ байха үедөө үбшэлжэ 1-дэхи гү, али 2-дохи группын инвалидууд болоһон хүдэлмэришэд, албахаагшадай хүсэд пенси абаха стажгүй байгаа һаань, тэрэнэй стажда тааруулжа, зүгөөр хүсэд пенсиин дүрбэнэй нэгэ хубиһаа бага бэшэ байхаар пенси үгтэхэ.

Статья 25. Инвалидай пенсидэ иимэ нэмэлтэнүүд (пенсиин дээдэ хэмжээн соо) тогтоогдохо гэбэл:

а) үбшэлһэнэй шалтагаанаар 1-дэхи, 2-дохи группын инвалидууд болоһшодто 10-һаа 15 жэл хүрэтэр таһалгаряагүй хүдэлмэрилһэнэй түлөө—пенсиин 10 процентые; 15 жэлһээ дээшэ саг соо хүдэлмэрилһэнэй түлөө—пенсиинь 15 процентые;

б) ажал хэжэ шадахагүй бүлынгөө гэшүүдые даадаг, өөһэдөө хүдэлмэрилдэггүй, 1-дэхи ба 2-дохи группын инвалидуудта (инвалид болоһон шалтагаанһаань дулдыдангүй): бүлэ доторнь ажал хэжэ шадахагүй нэгэ гэшүүнэй бии байгаа һаа—пенсиин 10 процентые; бүлэ доторнь ажал хэжэ шадахагүй хоёр гү, али бүри олон гэшүүдэй бии байгаа һаа—пенсиин 15 процентые;

в) 1-дэхи группын инвалидуудта (инвалид болоһон шалтагаанһаань дулдыдангүй) өөһэдытөө харуулхынь тула—пенсиин 15 процентые нэмэжэ үгэхэ.

Үбшэлжэ 1-дэхи группын инвалид болоһшодто нэмэжэ үгтэхэ мүнгэнэй ниитэ хэмжээн пенсиин 30 процентһээ үлүү гараха ёһогүй.

Статья 26. Инвалидуудта—60-һаа дээшэ наһатай эрэшүүлдэ, 55-һаа дээшэ наһатай эхэнэрнүүдтэ—бүхы наһан соонь инвалидай пенси үгтэхэ. Тэдэ инвалидуудые дахинаа шалгажа үзэлгэ өөһэдынь мэдүүлгэ баряа һаа хэгдэхэ байна.

Ажал хэжэ шадахаяа болиһон бүхы саг соонь, бусад инвалидуудта инвалидай пенси үгтэхөөр тодорхойлогдоно.

Статья 27. Ямаршье һаа салин олзо олодог, 1-дэхи ба 2-дохи группын инвалидуудта—салин олзоһоонь дулдыдангүй хүсэд пенси түлэгдэхэ.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

СССР-эй Верховно Совэдэй табадахи сесси

Гүрэнэй пенси тухай ХУУЛИ

(Үргэлжэлэл)

Ажал хэдэг, 3-дахи группын инвалидуудта пенси түлэхэдөө, абадаг пенси ба салин олзонь пенситэй болохын урда тээхи бүхы салин олзоһоо үлүү гарахагүй, зүгөөр тогтоогдоһон пенсиин 50 процентһээ бага бэшэ байхаар үгтэхэ.

IV.

Тэжээхэ хүнгүй болоһон ушартань хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай бүлэнэртэ үгтэхэ пенсинүүд

Статья 28. Наһа бараһан хүдэлмэришэнэй, албахаагшын гү, пенсионерэй үргэмжэдэ байһан аад, ажал хэжэ шадахагүй ба тэжээхэ хүнгүй болоһон бүлын гэшүүд пенси абаха эрхэтэй.

Ажал хэжэ шадахагүй гэшүүдтэ иимэ хүнүүд тоологдохо гэбэл:

а) 16 наһа (һурагшад—18 наһа) хүрөөгүй. гү, али дээшээшье наһатай үхибүүд, аха дүүнэр, эгэшэ дүүнэр ба аша зээнэр хэрбээ 16 наһа (һурагшад 18 наһа) хүрөөдүйдөө инвалидууд болоһон байгаа һаа, тэрэшэлэн аха дүүнэр, эгэшэ дүүнэр ба аша зээнэр—ажал хэжэ шадаха түрэлхидгүй байгаа һаа;

б) эсэгэ, эхэ, һамган, эрэ нүхэрынь үндэр наһатай болоод: эрэшүүл—60 наһа, эхэнэрнүүд—55 наһа хүрөөд гү, али инвалидууд болоод байхадаа;

в) наһанһаа, ажал хэхэ шадалһаа дулдыдангүй түрэлхидэй гү, али үбгэ һамгадай нэгэниинь тэжээдэг хүнөө үхүүлһэн 8 наһатай болоогүй үхибүүдые, аха дүүнэрые, эгэшэ дүүнэрые гү, али аша зээнэрые харадаг аад, ажал хэдэггүй байгаа һаа;

г) хуулиин ёһоор үргэмжэлхэ уялгатай хүнүүдгүй үбгэд ба хүгшэд.

Наһа барагшын үргэмжэдэ байгаагүй үхибүүд, ажал хэжэ шадахагүй түрэлхидынь, байн байтараа хоолойгоо тэжээхэ зөөригүй болоо һаа, тэрэ тэжээхэ хүнэй наһа бараһан ушарта пенси абаха эрхэтэй.

Статья 29. Эхэ эсэгынгээ үргэмжэдэ байһан үхибүүд эсэгынгээ гү, али эхынгээ наһа бараад байхада, ондоо түрэлхидэй хүдэлмэрилжэ байгаашье һаань, пенси абаха эрхэтэй.

Статья 30. Һургуулида һурадаг үхибүүд, аха дүүнэр, эгэшэ дүүнэр ба аша зээнэртэ стипенди абахынь хажуугаар пенси түлэгдэхэ.

Статья 31. Тэжээдэг хүнэйнгөө наһа барахын урда тээ гү, али хойно үтэлһэн гү, али инвалид болоһонһоо дулдыдангүй түрэлхидынь пенси абаха эрхэтэй.

Наһа барагшын хэтын нүхэр (һамган гү, али үбгэниинь) тэжээдэг хүнэйнгөө наһа барахаһаа урда гү, үгышье һаа, тэрэнэй нүгшэһэнэй һүүлээр табан жэл үнгэрөөдүйдэ үтэлһэн тоотой гү, али инвалид болоо һаа пенси абаха эрхэтэй. Наһа барагшын нүхэрынь ажал хэжэ шадахаар бэеэ хүсэһэн хүбүүдгүй байгаа һаа,—үндэр наһатай гү, али инвалид болохо болзорһоо дулдыдангүй пенси абаха.

Статья 32. Үхибүү үргэжэ абагшад эхэ эсэгэнэртэл адли, үргүүлһэн үхибүүд түрэһэн үхибүүдтэл адли пенси абаха эрхэтэй.

Тэжээхэ хүнгүй болоһондоо пенси абаха эрхэтэй болоһон наһа гүйсөөгүйшүүл хүнэй үхибүүд болоодшье байхадаа энэ эрхэеэ алдахагүй.

Статья 33. Ажал хэжэ байтараа гэмтэжэ гү, зарим ажалтай холбоотойгоор үбшэлжэ наһа бараһан хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай бүлэнэртэ—тэжээдэг хүнэйнь хүдэлмэриин стажһаа дулдыдангүй иимэ хэмжээтэй пенси үгтэхэ гэбэл:

а) бүлынь ажал хэжэ шадахагүй гурбан гү, али бүри олон гэшүүдтэ—тэжээгшэ хүнэй һара соо абадаг байһан салин олзынь 500 түхэриг хүрэтэрхиин 100 процентые үгэхэ, тэрэшэлэн тэжээдэг хүнэйнь үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ;

б) бүлынь ажал хэжэ шадахагүй хоёр гэшүүдтэ—тэжээгшэ хүнэй һара соо абадаг салин олзынь 450 түхэриг хүрэтэрхиин 90 процентые, үгэхэ, мүн тэрэнэй үлэгшэ салин олзын 10 процентые нэмэжэ түлэхэ;

в) бүлынь ажал хэжэ шадахагүй нэгэ гэшүүндэ—тэжээгшэ хүнэй һара соо абадаг салин олзынь 400 түхэриг хүрэтэрхиин 65 процентые үгэхэ, мүн тэжээдэг байһан хүнэйнь үлэгшэ салин олзын 10 процентые нэмэжэ түлэхэ;

Газар доро хүдэлмэрилдэг, бэедэ муу ажал хэдэг, халуун цехүүд соо хүдэлмэрилдэг байһан, ажал хэжэ байтараа гэмтэжэ гү, зарим ажалтай холбоотойгоор үбшэлжэ наһа бараһан хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай бүлэнэртэ иимэ хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэй пенси үгтэхэ гэбэл:

Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй гурбан гү, али бүри олон гэшүүдтэ—100%
Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй хоёр гэшүүдтэ—90%
Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй нэгэ гэшүүндэ—65%
} Тэжээдэг байһан хүнэйнь һара соохи салин олзын 600 түхэриг хүрэтэрхиин тиимэ процентые үгэхэ, мүн тэрэ хүнэйнь үлэгшэ салин олзын 20 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Хүндэ хүшэр ондоо хүдэлмэри хэдэг байһан, ажал хэжэ байтараа гэмтэжэ гү, зарим ажал хүдэлмэритэй холбоотойгоор үбшэлжэ наһа бараһан хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай бүлэнэртэ иимэ хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэй пенси үгтэхэ гэбэл:

Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй гурбан гү, али бүри олон гэшүүдтэ—100%
Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй хоёр гэшүүдтэ—90%
Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй нэгэ гэшүүндэ—65%
} Тэжээдэг байһан хүнэйнь һара соохи салин олзын 500 түхэриг хүрэтэрхиин тиимэ процентые үгэхэ, мүн тэрэ хүнэйнь үлэгшэ салин олзын 15 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Пенсиин доодо хэмжээн: бүлын 3 гү, али бүри олон гэшүүдтэ—һара соо 300 түхэриг; бүлын хоёр гэшүүдтэ—230 түхэриг; бүлын нэгэ гэшүүндэ—160 түхэриг байхаар тогтоогдохо.

Пенсиин дээдэ хэмжээн: бүлын гурбан гү, али бүри олон гэшүүдтэ—һара соо 1200 түхэриг; бүлын хоёр гэшүүдтэ—900 түхэриг; бүлын нэгэ гэшүүндэ—450 түхэриг байхаар тогтоогдохо.

Статья 34. Үбшэлжэ наһа бараһан ба инвалидай пенси абаха стажтай байһан хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай бүлэнэртэ иимэ хэмжээтэй пенси үгтэхэ гэбэл:

а) бүлынь ажал хэжэ шадахагүй гурбан гү, али бүри олон гэшүүдтэ—тэжээдэг байһан хүнэйнь һара соохи салин олзын 500 түхэриг хүрэтэрхиин 85 процентые үгэхэ, мүн тэрэ хүнэйнь үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ;

б) бүлынь ажал хэжэ шадахагүй хоёр гэшүүдтэ—тэжээдэг байһан хүнэйнь һара соохи салин олзын 450 түхэриг хүрэтэрхиин 65 процентые үгэхэ, мүн тэрэ хүнэйнь үлэгшэ салин олзын 10 процентые нэмэжэ түлэхэ;

в) бүлынь ажал хэжэ шадахагүй нэгэ гэшүүндэ—тэжээдэг байһан хүнэйнь һара соохи салин олзын 400 түхэриг хүрэтэрхиин 45 процентые үгэхэ, мүн тэрэ хүнэйнь үлэгшэ салин олзын 10 процентые нэмэжэ түлэхэ;

Газар доро хүдэлмэрилдэг, бэедэ муу ажал хэдэг, халуун цехүүд соо хүдэлмэрилдэг байһан, үбшэлжэ наһа бараһан хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай бүлэнэртэ иимэ хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэй пенси үгтэхэ гэбэл:

Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй гурбан гү, али бүри олон гэшүүдтэ—85%
Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй хоёр гэшүүдтэ 65%
Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй нэгэ гэшүүндэ—45%
} Тэжээдэг байһан хүнэйнь һара соохи салин олзын 600 түхэриг хүрэтэрхиин тиимэ процентые үгэхэ, мүн тэрэ хүнэйнь үлэгшэ салин олзын 20 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Хүндэ хүшэр ондоо хүдэлмэри хэдэг байһан, үбшэлжэ наһа бараһан хүдэлмэришэд, албахаагшадай бүлэнэртэ иимэ хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэй пенси үгтэхэ гэбэл:

Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй гурбан гү, али бүри олон гэшүүдтэ—85%
Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй хоёр гэшүүдтэ 65%
Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй нэгэ гэшүүндэ—45%
} Тэжээдэг байһан хүнэйнь һара соохи салин олзын 500 түхэриг хүрэтэрхиин тиимэ процентые үгэхэ, мүн тэрэ хүнэйнь үлэгшэ салин олзын 15 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Пенсиин доодо хэмжээн; бүлын гурбан гү, али бүри олон гэшүүдтэ—һара соо 300 түхэриг; бүлын хоёр гэшүүдтэ—230 түхэриг; бүлын нэгэ гэшүүндэ—160 түхэриг байхаар тогтоогдохо.

Пенсиин дээдэ хэмжээн; бүлын гурбан гү, али бүри олон гэшүүдтэ—һара соо 900 түхэриг; бүлын хоёр гэшүүдтэ—600 түхэриг; бүлын нэгэ гэшүүндэ—400 түхэриг байхаар тогтоогдохо.

Тэжээгшэ хүнэйнь инвалидай пенси абахаар стажай хахадһаа бага бэшые хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэй пенси абаха эрхэ олгодог хүдэлмэридэ (тэжээгшэ хүнэй һүүлэй үедэ хаана хүдэлмэрилһэнһөө дулдыдангүй) зорюулһан байгаа һаань, үбшэлжэ наһа бараһан хүдэлмэришэнэй гү, али албахаагшын бүлэнэр хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэй пенси абаха эрхэтэй.

Эхэ эсэгэ хоёроо алдажа үншэрһэн үхибүүдтэй гү, ганса эхэтэй аад, тэрэнээ алдаһан үхибүүдтэй бүлэнэртэ пенси үгэхэдөө, ажал хэжэ байтараа гү, зарим ажалтай холбоотойгоор үбшэлжэ тэжээгшэ хүнэйнь наһа бараһан бүлэнэртэ үгтэхэ хэмжээтэй пенси түлэгдэхэ.

Статья 35. Ажал хэдэг байха үедөө үбшэлжэ наһа бараһан хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай бүлэнэрэй гэшүүдтэ — инвалидай хүсэд пенси абаха стажгүй байгаа һаань, тэжээгшэ хүнэйнь хүдэлмэриин стажда таараха хэмжээтэй, зүгөөр хүсэд пенсиин дүрбэнэй нэгэ хубиһаа бага бэшэ пенси үгтэхэ.

Статья 36. Тэжээдэг хүнөө алдахадань үгтэхэ пенсидэ иимэ нэмэлтэнүүд (пенсиин дээдэ хэмжээн соо) тогтоогдохо гэбэл:

а) ажал хэжэ байтараа гү, зарим ажалтай холбоотойгоор үбшэлжэ наһа бараһан хүдэлмэришэд, албахаагшадай бүлэнэртэ—ажал хэжэ шадахагүй гурбан гү, али олон гэшүүдтэнь—пенсиин 15 процентые;

б) үбшэлжэ наһа бараһан хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай бүлэнэртэ—тэжээдэг байһан хүнэйнь 10-һаа 15 жэл хүрэтэр таһалгаряагүй хүдэлмэрилһэн стажай түлөө—пенсиинь 10 процентые, 15 жэлһээ дээшэ хүдэлмэрилһэнэй түлөө—пенсиинь 15 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Статья 37. Тэжээдэг хүнөө алдаһан ушарһаа пенси абаха болоһон пенсионернүүдтэ—тэдэнэрэй ямаршье салин олзо олодог байгаа һаань, хүсэд пенси түлэгдэхэ.

V.

Сэрэгэй албахаагшадта болон тэдэнэй бүлэнэртэ үгтэхэ пенси

Статья 38. Болзорто албанай рядовой, сержантска, старшинска составай сэрэгэй албахаагшад инвалид болоо һаа пенси абаха, тэжээхэ хүнгүй болоо һаа—тэдэ албахаагшадай гэр бүлэнэр пенси абаха эрхэтэй.

Сэрэгэй эдэ албахаагшадта ба тэдэнэй бүлэнэртэ пенси тогтооходоо сэрэгэй албахаагшын хэды саг соо алба хэһэнһээнь, тэрээнһээ урид хэды саг соо хүдэлмэрилһэнһөөнь дулдыдангүйгөөр тодорхойлхо.

Партизан ябаһан хүнүүдтэ, тэдэнэй бүлэнэртэ пенси тогтооходоо сэрэгэй албахаагшадтай, тэдэнэй гэр бүлынхидтэй адли үндэһөөр тодорхойлхо.

Болзорто албанай рядовой, сержантска, старшинска составай сэрэгэй албахаагшадай, мүн партизан ябаһан хүнүүдэй дундаһаа пенсионерэй наһа барабал, гэр бүлынхидынь тэжээхэ хүнгүй болоо һаа пенси абаха эрхэтэй.

Статья 39. Сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид хүдэлмэришөөр гү, али албахаагшаар ажаллаһан, СССР-ые хамгаалха үедөө гү, али сэрэгэй албанай ондоо уялгануудые дүүргэхэ үедөө шархатаһан, контузи абаһан гү, али гэмтэһэн, үгышье һаа фронтдо ябаһан дээрэһээ үбшэлөөд инвалид болоһон, болзорто албанай рядовой составай сэрэгэй албахаагшадта сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид абадаг байһан салин олзыень хараадаа абажа, иимэ хэмжээтэйгээр пенси тогтоохо:

а) 1-дэхи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 500 түхэриг хүрэтэрхиин 100 процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ;

б) 2-дохи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 450 түхэриг хүрэтэрхиин 90 процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ;

в) 3-дахи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 400 түхэриг хүрэтэрхиин 65 процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Албанда татагдахаһаа урид газар доро хүдэлмэрилдэг, бэедэ муу ажал хэдэг, халуун цехүүд соо хүдэлмэрилдэг байһанаа, дээрэ дурсагдаһан шалтагаануудһаа инвалид болоһон, болзорто албанай рядовой составай сэрэгэй албахаагшадта хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэй иимэ пенси тогтоохо:

I группын инвалидуудта—100%
II группын инвалидуудта—90%
III группын инвалидуудта—65%
} һара соо абадаг салин олзынь 600 түхэриг хүрэтэрхиин тиимэ процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 20 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Албанда татагдахаһаа урид, хүндэ хүшэр ондоо хүдэлмэридэ ябаһанаа, дээрэ дурсагдаһан шалтагаануудһаа инвалид болоһон, болзорто албанай рядовой составай сэрэгэй албахаагшадта хүнгэлтэтэ хэмжээтэй иимэ пенси тогтоохо:

I группын инвалидуудта—100%
II группын инвалидуудта—90%
III группын инвалидуудта—65%
} һара соо абадаг салин олзынь 500 түхэриг хүрэтэрхиин тиимэ процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 15 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Доодо хэмжээнэй пенси иимээр тогтоогдохо: 1-дэхи группын инвалидуудта—һара соо 385 түхэриг; 2-дохи группын—285 түхэриг, 3-дахи группын—210 түхэриг.

Дээдэ хэмжээнэй пенси иимээр тогтоогдохо: 1-дэхи группын инвалидуудта һара соо 1200 түхэриг: 2-дохи группын—900 түхэриг; 3-дахи группын—450 түхэриг.

Статья 40. Сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид хүдэлмэришөөр гү, али албахаагшаар ажаллаһан ба сэрэгэй албанай, уялга дүүргэлгэтэй холбоогүйгөөр гэнтын аюулда орожо гэмтэһэн гү, али фронтдо ябаһантай холбоогүйгөөр үбшэлжэ инвалид болоһон, болзорто албанай рядовой составай сэрэгэй албахаагшадта сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид абадаг байһан салин олзыень хараадаа абажа, иимэ хэмжээтэйгээр пенси тогтоохо:

а) 1-дэхи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 500 түхэриг хүрэтэрхиин 85 процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ.

б) 2-дохи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 450 түхэриг хүрэтэрхиин 65 процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ.

в) 3-дахи группын инвалидуудта—һара соо абадаг салин олзынь 400 түхэриг хүрэтэрхиин 65 процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 10 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Албанда татагдахаһаа урид газар доро хүдэлмэрилдэг, бэедэ муу ажал хэдэг, халуун цехүүд соо хүдэлмэрилдэг байһанаа, дээрэ дурсагдаһан шалтагаануудһаа инвалид болоһон, болзорто албанай рядовой составай сэрэгэй албахаагшадта хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэй иимэ пенси тогтоохо:

I группын инвалидуудта—85%
II группын инвалидуудта—65%
III группын инвалидуудта—45
} һара соо абадаг салин олзынь 600 түхэриг хүрэтэрхиин тиимэ процентые үгэхэ, мүн үлэгшэ салин олзынь 20 процентые нэмэжэ түлэхэ.

Албанда татагдахаһаа урид хүндэ хүшэр ондоо хүдэлмэридэ ябаһанаа, дээрэ дурсагдаһан шалтагаануудһаа инвалид болоһон, болзорто албанай рядовой составай сэрэгэй албахаагшадта хүнгэлэлтэтэ хэмжээтэй иимэ пенси тогтоохо:

I группын инвалидуудта—85%
II группын инвалидуудта—65%
III группын инвалидуудта—45%
} һара соо абадаг салин… 500 түхэриг хүрэтэрх… мэ процентые үгэхэ, м… шэ салин олзынь 15 … тые нэмэжэ түлэхэ.

Доодо хэмжээнэй пенси иимээр тогтоогдохо: 1-дэхи груп… валидуудта—һара соо 330 түхэриг; 2-дохи группын—230 түхэри… группын—160 түхэриг.

Дээдэ хэмжээнэй пенси иимээр тогтоогдохо: 1-дэхи группы… лидуудта—һара соо 900 түхэриг; 2-дохи группын—600 түхэриг… группын—400 түхэриг.

Статья 41. Энэ Хуулиин 39, 40 статьянууд соо заатдаһан, сэр… бахаагшадай дундаһаа ажал хэдэггүй I ба II группын инвал… бүлэ соо хүдэлмэри хэжэ шадахагүй хүнүүд тэдхэгдэжэ байга… тиимэ инвалидуудта нэмэлтэ түлөөһэ (пенсинүүдэй эгээн ехэ … соо) тогтоохо гэбэл: бүлэ соонь ажал хэжэ шадахагүй нэгэ х… гаа һаа пенсиинь 10 процентые нэмэхэ, бүлэ соонь ажал хэжэ… гүй хоёр гү, али бүри олон хүн байгаа һаань—пенсиин 15 пр… нэмэхэ.

Тус Хуулиин, мүн тэрэ статья дотор заатдаһан сэрэгэй алб… дай дундаһаа I группын инвалидуудта тэрэ инвалидые хаража … тула пенсинүүдэй 15 процентын хэмжээндэ (пенсинүүдэй эгээн … жээн соо) нэмэлтэ түлөөһэ тогтоохо.

Статья 42. Сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид хүдэлмэри… али албахаагшаар ажаллаһан, СССР-ые хамгаалха үедөө гү, а… гэй албанай ондоо уялгануудые дүүргэхэ үедөө шархатаһан, … абаһан гү, али гэмтэһэн, үгышье һаа фронтдо ябаһан дээрэһээ ү… шалтагаанаар наһа бараһан, болзорто албанай рядовой состав… гэй албахаагшадай бүлэнэртэ пенси тогтооходоо сэрэгэй албанд… дахаһаа урид тэжээгшэ хүнэй һүүлэй үеын хүдэлмэриие ба сал… һые хараада абажа, энэ Хуулиин 33-дахи статья соо тодорхойл… хэмжээтэйгээр пенси тогтоохо.

Статья 43. Сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид хүдэлмэри… али албахаагшаар ажаллаһан ба сэрэгэй албанай уялга дүүр… холбоогүйгөөр гэнтын аюул боложо гэмтэһэн гү, али фронтдо яб… холбоогүйгөөр үбшэлжэ наһа бараһан, болзорто албанай рядо… тавай сэрэгэй албахаагшадай бүлэнэртэ пенси тогтооходоо сэр… банда татагдахаһаа урид тэжээгшэ хүнэй һүүлэй үеын хүдэлм… салин хүлһые хараадаа абажа, энэ Хуулиин 34-дэхи статья со… хойлогдоһон хэмжээтэйгээр тогтоохо.

Статья 44. Сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид хүдэлм… гү, али албахаагшаар ажаллаһан, болзорто албанай сержа… старшинска составай сэрэгэй албахаагшадта, ефрейторнүүдтэ … лагша матросуудта, мүн тэрэшэлэн сэрэгэй эдэ албахаагшадай … тэ, энэ Хуулиин 39-дэхи, 40-дэхи, 41-дэхи, 42 ба 43-дахи стать… тодорхойлогдоһон пенсинүүд, тэдэнэй тоодо доодо хэмжээнэй … нүүд 10 процентээр ехэ болгогдохо (пенсиин дээдэ хэмжээн со…

Статья 45. Сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид хүдэлмэри… албахаагшаар ажаллаагүй аад, СССР-ые хамгаалхадаа гү, али … албанай ондоо уялгануудые дүүргэхэ үедөө, али. фронт дээрэ б… холбоотойгоор үбшэлһэнэй шалтагаанаар шархатажа, контузи а… али гэмтэжэ инвалид болоһон болзорто албанай рядовой составай… албахаагшадта иимэ хэмжээнэй пенси тогтоогдоно:

I группын инвалидуудта—һарадаа 385 түхэриг,
II группын инвалидуудта—һарадаа 285 түхэриг
III группын инвалидуудта—һарадаа 210 түхэриг.

Статья. 46. Сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид хүдэлмэри… албахаагшаар ажаллаагүй аад, сэрэгэй албанай уялга дүүр… холбоогүйгөөр гэнтын аюул болоһон дээрэһээ гү, али фронт дээ… гатай холбоогүйгөөр үбшэлжэ инвалид болоһон болзорто албана… вой-составай сэрэгэй албахаагшадта иимэ хэмжээнэй пенси тогто…

I группын инвалидуудта—һарадаа 330 түхэриг
II группын инвалидуудта—һарадаа 230 түхэриг
III группын инвалидуудта—һарадаа 160 түхэриг.

Статья 47. Энэ хуулиин 45, 46 статьянууд соо заагдаһан сэр… бахаагшадай дундаһаа ажал хэдэггүй I ба II группын инвалиду… лэ соо хүдэлмэри хэжэ шадахагүй хүнүүд тэдхэгдэжэ байгаа һа… мэ инвалидуудта нэмэлтэ түлөөһэ тогтоохо гэбэл: бүлэ соонь аж… шадахагүй нэгэ хүн байгаа һаа пенсиинь 10 процентые нэмэхэ, бү… ажал хэжэ шадахагүй хоёр гү, али бүри олон хүн байгаа һаа п… 15 процентые нэмэхэ.

Статья 48. Сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид хүдэлмэри… албахаагшаар ажаллаагүй, болзорто албанай рядовой составай … албахаагшадай бүлэнэртэ иимэ хэмжээнэй пенси (сэрэгэй алба… наһа бараһан шалтагаанһаа дулдыдангүйгөөр) тогтоогдоно гэб…

Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй
гурба гү, али бүри
олон гэшүүдтэ—һарадаа 300 түхэриг
Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй
хоёр гэшүүдтэ—һарадаа 230 түхэриг,
Бүлынь ажал хэжэ шадахагүй
нэгэ гэшүүндэ—һарадаа 160 түхэриг.

Статья 49. Сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид хүдэлмэри… албахаагшаар ажаллаагүй болзорто албанай сержантска ба ста… составай албахаагшадта, ефрейторнүүдтэ, ахалагша матросуу… тэрэшэлэн сэрэгэй эдэ албахаагшадай бүлэнэртэ энэ Хуулиин 4… ба 48-дахи статьянуудаар тогтоогдоһон пенси 10 процентээр нэм…

Статья 50. Сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид олзоборилгы… рациин артельнүүдэй гэшүүн боложо хүдэлмэрилһэн, болзорто … рядовой, сержантска ба старшинска составай сэрэгэй албаха… пенси тогтооходоо хүдэлмэришөөр гү, али албахаагшаар аж… сэрэгэй албахаагшадтай адли үндэһөөр тодорхойлхо.

Сэрэгэй албанда татагдахаһаа урид олзоборилгын коопера… тельнүүдэй гэшүүн боложо хүдэлмэрилһэн, сэрэгэй албахааг… лэнэртэ пенси тогтооходоо хүдэлмэришөөр гү, али албахаагшаа… лаһан сэрэгэй албахаагшадтай бүлэнэрэйхитэй адли үндэһөөр … хойлхо.

Статья 51. Болзорто албанай рядовой, сержантска ба ста… составай сэрэгэй албахаагшадта, тэдэнэй бүлэнэртэ пенси тогтоо… Хуулиин 18-дахи (часть I), 19-дэхи, 26-дахи, 27-дохи, 28-дахи, 29… 32 ба 37-дохи статьянууд зохилдуулан хэрэглэгдэхэ байна. … албанда татагдахаһаа урид хүдэлмэришөөр, албахаагшаар гү, … зоборилгын кооперациин артельнүүдэй гэшүүн боложо хүдэлм… сэрэгэй албахаагшадта пенси тогтооходоо мүн лэ тус Хуулиин … статья («а» пункт) зохилдуулан хэрэглэгдэхэ байна.

Статья 52. Генералнуудые, адмиралнуудые, офицернүүдые, бо… гадуур алба хэжэ байгаа рядовой, сержантска ба старшинска с… сэрэгэй албахаагшадые, тэдэнтэй адли тэжэ тоологдодог х… пенсеэр хангалга, мүн тэрэшэлэн тэдэнэй бүлэнэрые пенсеэр х… СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй тодорхойлһон гуримай ба хэм… ёһоор бэелүүлэгдэхэ байна.

Зохихо категориин сэрэгэй албахаагшадта тогтоогдоһон пен… эрхые албанһаа табигдахадаа олоогүй һаань, тус статья соо за… хүнүүдтэ, мүн тэрэшэлэн тэдэнэрэй бүлэнэртэ урдань хүдэлмэри… албахаагшаар ажаллаа ажаллаагүйһөөнь дулдыдангүй пенси … лиин ёһоор хүдэлмэришэдтэ, албахаагшадта, тэдэнэй бүлэнэртэ т… доһоной үндэһөөр тодорхойлогдохо байна.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

СССР-эй Верховно Советэй табадахи сесси

Гүрэнэй пенси тухай ХУУЛИ

(Түгэсхэл)

VI.

Пенсинүүдые тодорхойлго

[С]татья 53. Пенсинүүдые һарадаа дунда зэргээр абадаг бодото салин[...] үндэһөөр тодорхойлхо. Сагһаа үлүүлжэ хүдэлһэнэй ба хоёр [х]үдэлһэнэй түлөө түлэгдэдэг түлбэриие, мүн нэгэн доро үгтэдэг эл[...]бэриие оруулалсангүйгөөр, страховой түлбэринүүдэй ашагдадаг [...]рэлэй салин болбол тэрэ салин олзодо оролсодог. Удаан алба хэ[...]түлөө жэл бүри түлэгдэдэг түлбэри пенсиин тодорхойлогдодог са[...]лиэндэ оруулагдадаг.

[Һ]арадаа дунда зэргээр абадаг салин олзые тодорхойлходоо һүүлэй [...] соо хүдэлмэрилһэн үеынхиень. гү, али пенси үгэхэ тухай ханда[...]нэй дураар, пенси үгэхэ тухай хандахынгаа урда тээ удаа дараа [...]н һүүлэй 10 жэлнүүдэй алишье 5 жэлэйхиень абажа тодорхой[...] байна.

[С]татья 54. Хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай ба сэрэгэй албахаагша[...]даһаа пенси абадаг хүнүүд пенси тогтоогдоһоной һүүлээр пенсиин [...]ойлогдоошоһоо бүри ехэ салин хүлһэ хоёрһоо үсөөн бэшэ жэлдэ [...] байгаа һаань, тиимэ пенсионернүүдтэ бүри ехэ энэ салин хүлһыень [...]аа абажа, шэнэ хэмжээнэй пенси тогтоогдохо.

[С]татья 55. Али бүхы нэмэлтэтэй пенсинүүд дээдэ хэмжээнэй пенси[...] хирэдэ ба пенси тодорхойлогдодог салин олзын 100 процентын [...]ндэ тогтоогдохо. Зүгөөр али бүхы нэмэлтэтэй пенсинүүд ямаршье [...]а доодо хэмжээнэй пенсинүүдһээ бага байха ёһогүй.

[...]дэхи группын инвалидуудта, мүн тэрэшэлэн ажал хэжэ шадахагүй, [а]ли дээшэ хүнүүдтэй аад, тэжээхэ хүнөө алдаһан бүлэнэртэ пенсиин [...]ойлогдоһон салин олзын 100 процентһээ дээшэшье пенси тогтоожо [...] юм.

[С]татья 56. Хүдөө нютагта хододоо ажаһуудаг, хүдөө ажахытай хол[...] пенсионернүүдтэ тус Хуулиин ёһоор тогтоогдоһон нормын 85 [...]нт хэмжээтэйгээр пенси (тэрэ тоодо, доодо ба дээдэ хэмжээнэй) [...]ойлхо.

VII.

[...] Хуулиие хүсэндэнь оруулха гурим

[С]татья 57. Энэ Хуулиин хүсэндөө оруулагдахаһаа урид үтэлһэнэй, [...]д болоһоной, тэжээгшэ хүнгүй болоһоной түлөө пенси иимэ үндэ[...]үлэгдэхэ байна:

а) энэ Хуулиин ёһоор бүри ехэ пенси абаха эрхэтэй пенсионернүүдтэ тус Хуулиин тогтооһон хэмжээндэ хүрэтэр пенсиень ехэ болгохо;

б) бусад пенсионернүүдтэ һенсинүүдые энэнэй урид тогтоогдоһон хэмжээгээр түлэхэ, зүгөөр эгээн доодо хэмжээнэйхиһээ энэнь бага байхагүй, эгээн дээдэ хэмжээнэйхиһээ ехэ байхагүй.

в) хүдэлмэри хэдэг пенсионернүүдтэ тус Хуулиин 15, 27 ба 37 статьянуудтай зохилдуулан пенси түлэхэ.

Статья 58. Энэ Хуулиин хүсэндөө оруулагдахаһаа урид тогтоогдоһон пенсинүүд иимэ үндэһөөр түлэгдэхэ:

а) энэ Хуулиин ёһоор бүри ехэ пенси абаха эрхэтэй пенсионернүүдтэ пенсинүүдэйнь хэмжээе энэ Хуулиин нормодо хүрэтэр дээшэлүүлхэ;

б) бусад пенснонернүүдтэ пенсиинь түрүүн тогтоогдоһон хэмжээндэнь үлөөхэ, зүгөөр энэ Хуулиин тогтооһон доодо хэмжээнһээ бага бэшээр, дээдэ хэмжээнһээ ехэ бэшээр түлэхэ;

в) хүдэлмэри хэжэ байгаа пенсионернүүдтэ энэ Хуулитай (9-дэхи, 20-дохи, 28-дахи статьянууд) зохилдуулагдан пенси түлэгдэхэ.

Статья 59. Зарим нэгэн категориин мэргэжэлтэдтэ (багшанартаі, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд ба бусадта) СССР-эй Правительствын Тогтоолнуудаар, тус Хуулиин хүсэндөө орохоһоо урид тодорхойлогдоһон, олон жэлдэ алба хэһэнэйнь түлөө үгтэдэг пенсинүүд хүсэндөө үлэнэ.

Олон жэлдэ алба хэһэнэй түлөө үгтэхэ пенси саашадаа олгохо ба түлэхэ гуримые (тэдэ пенсинүүдэй ямар хүдэлмэрилэгшэдтэ үгтэхэ тухай; урдань олгогдоһон ба шэнээр олгогдохо пенсинүүдэй доодо ба дээдэ хэмжээн: хүдэлмэрилжэ байгаа пенсионернүүдтэ үгтэхэ пенсинүүдэй хэмжээн гэхэ мэтые) тодорхойлхыень СССР-эй Министрнүүдэй Советтэ даалгагдана.

Статья 60. Энэ Хуулиин үндэһөөр, Гүрэнэй пенси тодорхойлхо ба түлэхэ тухай положени хэблэн гаргахыень СССР-эй Министрнүүдэй Советтэ даалгаха. Жэшээнь, тэрэ положени дотор тус Хуулиин нэгэдэхи статьягай «В» ба «Г» пунктнуудта заагдаһан гражданинуудай ба тэдэнэй бүлэнэрэй пенсинүүдэй хэмжээн уридшалан хараалагданхай.

Гүрэнэйнгөө үмэнэ тусхай аша габьяатай гражданинуудые ба тэдэнэй бүлэнэрые персиональна пенсеэр хангаха гурим тухай Тогтоол мүн тэрэшэлэн хэблэн гаргахыень СССР-эй Министрнүүдэй Советтэ даалгагдана.

Статья 61. Энэ Хуули 1956 оной октябриин 1-һээ хүсэндөө орохо байна.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
К. ВОРОШИЛОВ

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь
Н. ПЕГОВ

Москва, Кремль
1956 оной июлиин 14.

СССР-эй Верховно Советэй табадахи сесси

[СС]СР-эй Верховно Советэй Сою[з]эдэй ба Национальностьнуу[дай] Советэй хамтын заседани [...]и 16-да Москвада, Кремлев[...]хэ ордон соо болоо.

[...] дотор айлшад олон. Гадаадын [...]үүдһээ Москвада байдаг дип[ломат]ическа түлөөлэлгын газарнуу[...]олгойлогшонор, советскэ болон [...] журналистнар байлсана.

[Пре]зидиумэй ложонуудта СССР-[эй Ве]рховно Советэй Президиумэй [...]д, министрнүүд һууна.

[Түр]үүлэгшын столой саана—На[цион]альностьнуудай Советэй Түрүү[лэгшэ] **В. Т. Лацис,** Союзай Советэй [Н]ациональностьнуудай Советэй [түрү]үлэгшын орлогшонор **А. А. Ле[...], В. П. Мжаванадзе, З. С. Ома[...], Н. Е. Авхимович, П. Т. Кома[...] М. Сулбанова, П. Г. Тычина** [...]д **һууна.**

[Пр]авительственна ложонуудта нү[хэд] **Н. А. Булганин, К. Е. Вороши[лов,] Г. М. Маленков, В. М. Моло[тов,] М. Г. Первухин, Н. С. Хрущев, [Г. К.] Жуков, Л. И. Брежнев, Д. Т. [Шепи]лов, П. Н. Поспелов** гэгшэд **һууна.** Депутадууд болон айл[шад] тэдээниие удаан үргэлжэлһэн [альга] ташалгаар угтана.

[Ве]рховно Совет зэбсэгтэ хүсэнүү[дые] хуряаха тухай асуудалаар бү[хы] оронуудай парламентнуудта [ССС]Р-эй Верховно Советэй эльгээ[хэ Х]андалга тухай асуудалые хара[лса]жилнэ.

[С]оюзай Советэй ба Националь[ност]ьнуудай Советэй гадаадын хэ[рэг]үүдые эрхилдэг комиссинуудай [...]о депутат **Б. Г. Гафуров** элид[хэл]хэбэ.

[Зэ]бсэгтэ хүсэнүүдые хуряаха ту[...] асуудалай талаар мүнөөнэй бай[...] тухай СССР-эй Верховно Со[вет] мэдээсээд, дэлхэйн бүхы оро[нуу]дай парламентнуудта СССР-эй [Вер]ховно Советэй эльгээхэ хандал[гын] проектые Танай үзэмжэдэ та[...]е Союзай Советэй ба Нацио[наль]ностьнуудай Советэй гадаадын [хэр]эгүүдые эрхилдэг комиссинууд [...]а даалгаа гэжэ тэрэ хэлэнэ. [Мүн]өөнэй уласхоорондын байдал [...] байнаб гэхэдэ, тус тус оронуу[дай] харилсаануудтахи түгшүүрил [...]рна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ. [Сов]етскэ Союзай, Хитадай Арадай [Ре]спубликын ба эб найрамдалда ду[ратай] бусад оронуудай шууд сэхэ ба [...] алхамуудые хэһэнэй ашаар [уласх]оорондын байдал нилээд һай[...]а. Советскэ Союзай ба хилын [ца]ахи оронуудай гүрэнэй ажал[ябуу]лагшадай сэхэ харилсаа хол[...], СССР-эй Верховно Советэй [дел]егацинуудай хилын саана ошожо [яба]һан ябадал, мүн тэрэшэлэн пар[ламе]нтска делегацинуудай Советскэ [Союз]да ерэжэ ошоһон ябадал уласх[оо]рондын оршон байдалые һайжа[руу]лгада туһалаа.

[М]анай партиин Центральна Ко[мит]едэй, Советскэ Правительствын [ябуу]лжа байһан эб найрамдалда ду[ратай] ленинскэ гадаадын политикые Советскэ арад ехээр һайшааха зуураа, энэ политика хадаа манай арадһаа гадна, бүхы дэлхэйн бүмбэрсэгэй арадуудай гол шухала интересүүдтэ харюусана гэжэ тоолоно.

Баруун гүрэнүүдэй правительствонуудай зүгһөө зохихо хэмжээнүүдэй абтаа һаань, уласхоорондын оршон байдал һайжаруулха хэрэгтэ бүри ехэ амжалта туйлагдаха байгаа гэжэ саашань нүхэр Гафуров тэмдэглэбэ.

Яаралтайгаар зэбсэгжэлгые зогсоохо, шэнэ дайнай болохо эрхэ нүхэсэлые уридшалан зайсуулха тушаа бодото хэмжээ абахын түлөө ехэ харюусалгые бүхы оронуудай парламентнууд, түбхын түрүүндэ агууехэ гүрэнүүдэй парламентнууд даана. Шэнэ дайнай аюулые зайсуулхын тулада, гүрэнүүдэй бэе бэедээ этигэлсэлгые бэхижүүлхын, һандаралгын зэбсэг үйлэдбэрилгэдэ мүнөө гаргашалагдажа байгаа туйлай ехэ мүнгэ зөөриие амгалан ажалда хэрэглэхын тулада парламентнууд ехэ юумэ хэжэ шадаха байна.

СССР-эй зэбсэгтэ хүсэнүүдые нэгэн талаһаа хороохо тушаа Советскэ правительствын шиидхэбэриие һайшаажа, Советскэ Союзай үүсхэлые дэмжээд, зэбсэгтэ хүсэнүүдые ба буу зэбсэг хороохо талаар СССР-һээ жэшээ абахыень уряалан бүхы гүрэнүүдэй парламентнуудта хандаха гэһэн дурадхалые СССР-эй Верховно Советэй Союзай Советэй ба Национальностьнуудай Советэй гадаадын хэрэгүүдые эрхилдэг комиссинууд оруулна гэжэ нүхэр Гафуров хэлэнэ.

Дэлхэйн бүхы оронуудай парламентнуудта СССР-эй Верховно Советэй эльгээхэ Хандалгын проектые нүхэр Гафуров уншана.

Н. С. Тихоновто (РСФСР) элидхэл тушаа һанамжаа хэлэхынь тулада үгэ үгтэнэ. Зэбсэгтэ хүсэнүүдые хуряаха тушаа асуудал мүнөөнэй уласхоорондын ажабайдалай тон шухала асуудалнуудта хабаадана гэжэ тэрэ хэлэнэ. Зэбсэгтэ хүсэнүүдые хуряалга хадаа уласхоорондын түгшүүрилые саашадань һуларуулха эрхим арга, арадуудай бэе бэедээ этигэлсэлгые ба ашагтай һайнаар харилсан ажаллалгые бэхижүүлхэ эрхим арга мүн болоно. Яаралтайгаар зэбсэгжэлгые болюулагты гэжэ арадууд эринэ.

Советскэ Союз ба бусад демократическа гүрэнүүд өөһэдынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдые ба сэрэгэй гаргашануудые хороожо, буу зэбсэг хуряаха хэрэгтэ шиидхэхы алхам хэһэн байна. Бусад оронуудай парламентнуудта СССР-эй Верховно Советэй эльгээхэ Хандалгые бусад гүрэнүүдэй парламентын гэшүүдэй һайшааха байһаниинь сохомтой.

Депутат **Н. В. Попова** үгэ хэлэбэ. Буу зэбсэг хороохын ба термоядерна зэбсэг хорихын түлөө бүхы оронуудай хэдэн миллион хүн тэмсэжэ байна гэжэ депутат хэлэнэ. Эб найрамдалай тала баригшад, хэдэн олон профсоюзууд, залуушуулай, кооперативна, эхэнэрнүүдэй, шажанай болон бусад организацинууд, политическэ элдэб янзын үзэлтэй хүнүүд буу зэбсэг хороохын түлөө тэмсэнэ. Бүхы оронуудай хэдэн миллион эхэнэрнүүд яаралтайгаар зэбсэгжэлгые огтолон хорихо эрилтэ хэнэ.

Эб найрамдал тогтоохо гэһэн үгэтэйгөөр анхан бии болоһон Советскэ гүрэндэ булимтаралгын политика ябуулха үндэһэн байхагүй гэжэ депутат үргэлжэлүүлнэ. Советскэ арадай нангин хүсэлэл хадаа бүхы арадуудтай эбтэйгээр, хани барисаатайгаар ажаһууха гэһэн юм. Зэбсэгтэ хүсэнүүдые ба буу зэбсэг хороохо тухай Советскэ правительствын шиидхэбэриие бидэнэр, Верховно Советэй гэшүүд, бултадаа һайшаанабди. Зэбсэгтэ хүсэнүүдые хуряаха тухай дэлхэйн бүхы оронуудай парламентнуудта Верховно Советэй Хандалга абаха дурадхалые гансахан депутадууд бэшэ, харин манай бүхы һунгагшад, советскэ бүхы арад дэмжэхэ, энэ дурадхал бүхы дэлхэй дээрэ дэмжэгдэхэ юм.

Депутат **К. П. Орловскийдо** үгэ үгтэбэ.

Яаралтайгаар зэбсэгжэлгэдэ эсэргүүгээр, эб найрамдалай түлөө үгэеэ хэлэхэ уялгатай байнаб. Энэ хадаа дайн сэрэг юун гээшэб гэжэ мэдэхэ юрын советскэ хүнэй үгэ гээшэ. Дайнда хүндөөр шархатажа гаргүй болоһон байнаб.

Яаралтайгаар зэбсэгжэлгые хорихо эрилтэ хэһэн арадай хүсэл зорилгые зарим гүрэнүүдэй правительствонууд юундэ тоодоггүй байнаб гэжэ асуудал гарана.

Советскэ Союз эб найрамдалда дуратай агууехэ гүрэн мүн гэжэ депутат **Орловский** үргэлжэлүүлнэ. Коммунистическэ парти, Советскэ Правительство эб найрамдалай түлөө саг үргэлжэ тэмсэжэ байдаг. Депутат Гафуровай оруулһан дурадхалые халуунаар дэмжэн һайшаанабди гэжэ манай һунгагшадай зүгһөө энэ трибуна дээрэһээ мэдүүлнэб.

Советскэ Правительство бүхы оронуудтай эбтэйгээр ажаһууха политика ябуулна, элдэб гүрэнүүдэй правительствонууд болон парламентнуудтай барисаа байгуулна гэжэ депутат **Ш. Р. Рашидов** (Узбекскэ ССР) хэлэнэ. Бүхы арадуудай түлөөлэгшэдые советскэ хүнүүд баяртайгаар угтана, хани барисаатай байхые хүсэнэ, эб найрамдалай түлөө хамта хүдэлхөөр бэлэн байхыень бүхы дэлхэй харана. Һүүлэй жэл хахад соо советскэ Узбекистанда туристнуудые тоолонгүйгөөр 100 гаран гадаадын делегацинууд ябаһан байна. Манай республикада ерэһэн лэ хүнүүдые үнэн зүрхэнһөө айлшалуулһан, фабрикануудые, заводуудые, колхозуудые, научна болон культурна центрнүүдые, шажанай газарнуудые хаража танилсахынь тулада, арад зонтой хөөрэлдэхын тула тэдээндэ хизааргүй ехэ арга боломжо олгогдоо. Манай агууехэ Эхэ ороной арадуудтал адли узбекскэ арад амгалан ажабайдалаа эрхилжэ эб найрамдалай түлөө тэмсэнэ гэжэ манай республикада ябагшад бултадаа хараһан байха. Капиталистическэ гүрэнүүдэй правительствонуудта бидэ иигэжэ хэлэнэбди: зэбсэгтэ хүсэнүүд болон буу зэбсэгтээрээ бэшэ, харин амгалан ажабайдалаараа мүрысэебди.

Өөһэдынгөө һунгагшад болон эрдэмтэдэй зүгһөө депутат **Н. В. Цицин** (РСФСР) үгэ хэлэнэ. Уласхоорондын түгшүүрилгые һуларуулха ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые бэхижүүлхын түлөө Советскэ Правительствын ябуулдаг эб найрамдалай гадаадын политикые халуунаар дэмжэнэб.

Советскэ хүнэй байдалые һайжаруулха гэһэн эгээл нангин зорилгодо советскэ эрдэмтэд бүхы хүсэеэ, эрдэмээ зорюулна. Эгээл иимэһээ дайнда, хүн түрэлхидтэ үхэл ба һандарал бэлэдхэгшэдтэ дурагүйлхэнэбди.

«Электросталь» заводой сталевар депутат **А. П. Журавлев** үгэ хэлэбэ. Түрүүшын хаһад жэлэй даалгабариие болзорһоонь урид дүүргээд, манай завод 2 мянга гаран тонно тон һайн шанартай булад түсэбһөө гадуур үгөө. Энэ заводто 32 жэл соо хүдэлнэб, тэрэнэй 28 жэл соонь сталевараар хүдэлжэ, гүрэндөө хэдэн мянган тонно металл үгөөб. Зургаадахи табанжэлэй түсэбые дүүргэхэһээ гадна үлүүлэн дүүргэхын тулада бүхы хүсэеэ зорюулхабди гэжэ таанарта мэдүүлхыемни сталеварнууд туйгаа һэн. Манай эрдэмтэдтэй хамта бидэнэр дэлхэй дээрэ эгээл һайн булад гаргахын түлөө тэмсэхэбди. Энэ манай дайн сэрэгтэ бэшэ, харин амгалан ажабайдалдамнай хэрэгтэй юм.

СССР-эй Верховно Совет зэбсэгтэ хүсэнүүдые хуряаха тухай бусад парламентнуудта хандаһан Хандалга зүбшэн хэлсэнэ гэжэ депутат **П. Г. Тычина** (Украинска ССР) хэлэнэ. Бусад оронуудай парламентнуудай гэшүүдтэ депутат байһан туладаа иигэжэ хэлэхэ байнаб: Эб найрамдалай ба арадуудай аюулгүй байдалай түлөө тэмсэхэ һайн һайхан зорилго танай урда байна. Тиимэ хадаа үнэн юумэнэй түлөө, зэбсэгтэ хүсэнүүдые хуряахын түлөө, уласхоорондын харилсаае һайжаруулхын түлөө, үни удаан саг соо эб найрамдал тогтоохын түлөө өөһэдынгөө парламентнуудта үгэеэ хэлыт!

Депутат П. Г. Тычинэй үгэ хэлэһэнэй һүүлээр зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан асуудалаар үгэ хэлэлгэ дүүрэбэ. Зэбсэгтэ хүсэнүүдые хуряаха тухай дэлхэйн бүхы оронуудай парламентнуудта эльгээхэ Хандалга Верховно Совет нэгэн дуугаар баталан абаба.

Германска Демократическа Республикын Правительственна делегаци Москва ерэбэ

ГДР-эй Премьер-Министр О. Гротеволь түрүүтэй, Германска Демократическа Республикын Правительственна делегаци хэлсээ хэхын тулада июлиин 16-да Москва ерэбэ.

Делегациин составта ГДР-эй Премьр-Министр Отто Гротеволь, ГДР-эй Премьер-Министрын Нэгэдэхи орлогшо В. Ульбрихт, Премьер-Министрын орлогшо ба Национальна оборонын министр В. Штоф, Премьер-Министрын орлогшо ба промышленность болон транспортын асуудал эрхилдэг комиссиин хүтэлбэрилэгшэ Ф. Зельбман, Премьер-Министрын орлогшо О. Нушке, Премьер-Министрын орлогшо Г. Лох, Премьер-Министрын орлогшо ба хүдөө ажахын асуудал эрхилдэг комиссиин түрүүлэгшэ П. Шольц, Премьер-Министрын орлогшо ба ГДР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр Л. Больц, ГДР-һээ СССР-тэ байдаг Посол И. Кениг гэгшэд ороно.

СССР-һээ ГДР-тэ байдат Посол Г. М. Пушкин ГДР-эй правительственна делегацитай хамта ерээ.

Германска Демократическа Республикаһаа ерэһэн айлшадые Центральна аэродром дээрэ нүхэд Н. А. Булганин, Г. М. Маленков, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, Н. С. Хрущев, Г. К. Жуков, Л. И. Брежнев, Д. Т. Шепилов болон бусад албан тушаалта хүнүүд угтаа.

14 часта самолёт аэродром дээрэ бууба. Советскэ правительствын, Коммунистическэ партиин хүтэлбэрилэгшэд Отто Гротеволь болон Германска Демократическа Республикын Правительственна делегациин бусад гэшүүдые халуунаар амаршалба. ГДР-эй Премьер-Министр хүндэлэлэй харуулай начальнигай рапортые абана. Германска Демократическа Республикын, Советскэ Союзай Гүрэнэй гимнэнүүд аэродром дээгүүр сууряатана.

Отто Гротеволь Н. А. Булганинтай хамта хүндэлэлэй харуулай хажуугаар ябажа гарана, аэродром дээрэ сугларһан албан тушаалта хүнүүдээр, гадаадын гүрэнүүдэй посолнууд болон түлөөлэгшэдтэй мэндэшэлэлсэнэ.

ГДР-эй Премьер-Министр Отто Гротеволь микрофоной дэргэдэ тобшо үгэ хэлээ. Тэрэ иигэжэ хэлэбэ;

—Хүндэтэ ханинар ба нүхэд! Эндэ байхадамнай хэгдэхэ манай хамтын хэлсээнэй үедэ арадуудай хоорондын хани барисаанда ба бэе бэеэ һайнаар ойлголсолгодо туһалхын тулада танай уряалые бидэнэр дуратайгаар хүлеэгээбди.

Танай хани ёһоной, ахадүүгэй уряалай түлөө Германска Демократическа Республикын Правительствын делегациин зүгһөө үнэн сэдьхэлэй баясхалан хүргэнэб.

Манай хэлсээн манай ниитын хэрэгтэ ашатай туһатай байха гэжэ бидэнэр батаар найданабди.

Германиин эб найрамдалда дуратай бүхы хүнүүдэй зүгһөө, илангаяа Германска Демократическа Республикын хүдэлмэришэд болон таряашадай зүгһөө Советскэ Союзай арадуудта, түбхын түрүүндэ агууехэ ба түгэлдэр хүсэтэ Москвагай хүн зондо үнэн сэдьхэлэй баяр хүргэнэб.

***

Центральна аэродром дээрэһээ айлшад тэдээндэ бэлдэгдэһэн байрада ошобо. Түрүүшын автомашинада ГДР-эй Премьер-Министр Отто Гротеволь, Н. А. Булганин, хоёрдохи машинада Вальтер Ульбрихт Н. С. Хрущев хоёр һууна. Тэдээнэй хойноһоо Германска Демократическа Республикын Правительственна делегациин бусад гэшүүдэй һууһан машинанууд ошоно.

(ТАСС).

СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. А. БУЛГАНИНДА

Министрнүүдэй Советэй Хүндэтэ Түрүүлэгшэ!

Манай делегациин Танай орон дотор байха үедэ тэрэниие баяртайгаар хүлеэжэ, айлшалуулһанайнь түлөө ахадүү советскэ арадта, СССР-эй Правительствода, Танда өөртэтнай Советскэ Союзай газар дайдаһаа гаража ошохо зуураа, гүнзэгы баясхалан хүргэнэбди.

Советскэ Союзда манай делегациин айлшалһан ябадал хадаа манай хоёр ороной хани ёһоной харилсаае, экономическа ба культурна харилсан ажаллалгые саашадань хүгжөөн бэхижүүлгэдэ туһалха, мүн Азидахи ба бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай, аюулгүй байдалай хэрэгтэ туһа нэмэри болохо байна гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Оронойнгоо арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ хэрэгтэнь, манай арадай ажана байдалые тон түргэн һайжаруулха хэрэгтэнь корейска арадта Советскэ Союзай ахадүүгэй туһаламжа дахинаа үзүүлхэ гэжэ шиидэһэнэйнь түлөө Советскэ Союзай Правительствода, советскэ арадта үнэн сэдьхэлэй баясхалан үшөө дахин хүргэнэбди.

Коммунизм байгуулгада шэнэ, бүри ехэ амжалта туйлахыень советскэ арадта, арюун һайхан ажалябуулгадаа шэнэ, бүри ехэ амжалта туйлахыетнай Танда, нүхэр Түрүүлэгшэ, хүсэхые зүбшөөгыт.

Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Министрнүүдэй Кабинедэй Түрүүлэгшэ
КИМ ИР СЕН.

Корейска Арадай-Демократическа Республикын правительственна делегаци СССР-һээ мордобо

ИРКУТСК, июлиин 16. (ТАСС). КНДР-эй Министрнүүдэй Кабинедэй Түрүүлэгшэ Маршал Ким Ир Сен түрүүтэй, Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын правительственна делегаци СССР-тэ айлшалжа байһанаа Монголой Арадай Республика ошохоор мүнөөдэр мордобо.

МНР-эй Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшын орлогшо Сономыр Лубсан түрүүтэй Монголой гүрэнэй хэдэн ажал-ябуулагшад Улан-Баторһаа Иркутск ерээд, КНДР-эй правительственна делегациие айлшалуулхаяа абаашаба.

Иркутскын аэродром дээрэһээ корейскэ айлшадые ба тэдэниие урижа абаашагшадые КПСС-эй Иркутска обкомой нэгэдэхи секретарь Б. Н. Кобелев, ажалшадай депутадуудай Иркутска областной Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо М. И. Козлов, городой олониитын түлөөлэгшэд мордохуулба.

Корейскэ правительственна делегациие СССР-һээ КНДР-тэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол В. И. Иванов, КНДР-һээ СССР-тэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол Ли Сан Чо, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын Дальновосточно таһагые даагша И. Ф. Курдюков гэгшэд тэрэшэлэн мордохуулалсаа.

Модоной набша мүшэрөөр силос дарана

ЗАЙГРАЕВО. (Телефоноор абтаба). Урдань Хуушан Брянай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз модоной набша мүшэр ехээр хатаажа абаад, үбэлхабартаа малдаа эдюулдэг байһан юм. Набшаһата тэжээлые илангаяа хони ямаад аргагүй дуратайгаар эдидэг. Гэбэшье, модоной мүшэр набшануудые хатаахада, һүүлдэ малда эдюулхэ болотор, ехээр үйрэжэ бутардаг, гээлтэ хоролтодо ородог байһан юм. Мүн һүүдэртэ ногооноор хатаажа абаагүй хада шэмэтэ бодосуудынь үгы болодог байгаа.

Иимэ байдаг хадань мүнөө жэлдэ Ленинградска областиин түрүү колхозуудай жэшээгээр эндэхид набшаһата тэжээлые хатаажа абахынгаа хажуугаар мүн силос болгон дараха гэжэ шиидэһэн байна. Тиин һүүлэй үдэрнүүдтэ энэ колхоздо анха түрүүшынхеэ модоной набша мүшэрөөр силос дарагдажа захалба. Силос хэршэдэг машинаар модоной нарийхан мүшэр набшаһанууд жэжэхэнээр хэршэгдээд нүхэндэ дарагдана. Хэршэгдэһэн набшаһата тэжээлые нүхэндэ хэхэ үедөө саашадаа эһэхынь тулада гашалһан һү сүршэнэ. Иигэжэ сүршэхэдэ ехэшье һүн хэрэггүй. 20 тонно набшаһата тэжээлэй орохо нүхэндэ оройдоол 4 литр гашалһан һүн сүршэгдэдэг байха юм.

Мүнөө эндэ 20 тоннын багтаамжатай нүхэндэ набшаһата тэжээлээр силос дарагдаа. Үшөө нэгэ иимэ нүхэн бэлэдхэгдээд, хажуудань модоной набша мүшэр хэршэгдэжэ байна.

Набшаһата тэжээлээр силос дараха хүдэлмэридэ ябажа байһан тракторист Федор Тютрин, колхозница Клавдия Панушкова гэгшэд эрхимээр ажаллана. Энэ хүдэлмэриие колхозой агроном нүхэр Передернин толгойлжо байнхай.

М. Ключеров.

ВСХВ-һээ ерэһэн бэшэг

Хони үсхэбэрилгэ—олзо ехэтэй һалбари

Манай республикатай мүрысэдэг хүршэ Читын область ороноймнай зүүн зүгтэхи малажалай томо база юм. Эндэ илангаяа нарибтар нооһотой хонид һайнаар үдхэгдэнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ областиин колхозууд болон совхозууд хоёр миллион хахад шахуу хонин һүрэгтэй байгаа. Мүнөө энээнэйнь тоо бүри олошороо. Зургаадахи табанжэлэй һүүлдэ, 1960 ондо читынхид хонидойнгоо тоо толгойе таба миллион хүрэтэр олошоруулжа, гүрэндөө 13—15 мянган тонно һайн шанартай нооһо тушаахаар хараалanхай.

Забайкалиин шэрүүн хүйтэн уларилта нютагта нарин, нарибтар нооһотой хонидые нютагжуулан, хэдэн мянгаар үсхэбэрилжэ, олзо ехэтэй һалбари болгоһон тухай эли тодоор, тон дэлгэрэнгыгээр Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкын «Дальний Восток» гэжэ павильон соохи Читын областиин тусхай зал харуулна.

Энэ зал соо ходоhоо хүн зон олон байна. Амурска областиин колхозниггой зэргэлээд Туркмениин хонишон ябана. Эндэ үмдэжэ ябаһан национальна хубсаһануудаарнь узбегүүдыешье киргизүүдыешье латышуудыешье, молдавануудыешье бэлэхэнээр танихаар байна. Олон зоной хүүеэн сооородшье, хитадшье, румыншье, монголшье хэлээр хөөрэлдөөн дуулдана.

—Манай хүршэнэрэй шэнэ үүлтэрэй хонидые харагты,—гэжэ нарин нооһотой томо гэгшын хуса, эмэ хонин ба хурьганай дүрсэнүүдые заан, Амурай колхозник өөрынгөө шэнэ танил туркмен нүхэртэ хэлэнэ.—Бурят-монголой, мүн мериноc үүлтэрнүүдһээ гартаhан таба наһатай хуса нэгэ центнер татадаг, 11,5 килограмм нарин нооһо үгэдэг юм. Харин эмэ хонинһоонь 7 килограмм нооһо хайшалдаг гэжэ бэшээтэй байнал.

Тэдэндэ хажуудань байһан студент хүбүүн иигэжэ хандана: «Хүлисэгты намайе — хөөрэлдөөетнай һаатуулһандамни. Энэ хусын ноохонһоо хэды бостон костюм гарана гээшэб?».

—Багсаахада, лаб 3—4 гараха юм бэшэ гү?—гэнэ туркмен хонишон.—Магад би буруушье хэлэһэн байжа болохоб. Сохом мэдэхын тула экскурсоводһоо асуугты.

—Ёһоор лэ хонид байна даа, —гэн өөрынгөө нүхэртэй тэрэ хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлнэ.—Нютагаа бусаад, эдээн тухай заатагүй хөөрэхэб. Минии отарада мянга табан зуун хонидһоо энэ жэлдэ тус бүриһөөнь оройдоол 4 килограмм нооһон хайшалагдаа. 100 эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга абажа, тэдэнэй 78 каракуль арһыень нэгэдэхи сортоор тушаатаабди.

Иигэжэ выставкэдэ танилсаһан хани нүхэд Ворошиловай нэрэмжэтэ совхозой экспонадуудай дэргэдэ үни удаан хөөрэлдэнэд. Энэ совхоз ганса нэгэн бэшэ, харин хэдэ мянган һүрэг хонидһоо иимэ ехээр нооһо хайшална. Нёдондо 30.411 хонинһоо тус бүриһөөнь 4,9 килограмм нооһо абаһан байна. Харин үүлтэртэ хонидой гурбадахи фермэ 5452 хонидой тус бүриһөө 5,4 килограмм нооһо хайшалаа.

Бурят-Монголой бүдүүн нооһотой хонидто мериноc хусануудые табижа, хэдэн жэл соо хонидой үүлтэр һайжаруулагдаа. Шэнэ үүлтэрые забайкальска нарин нооһотой хонид гэжэ нэрлэдэг. Ворошиловай нэрэмжэтэ совхоз Борзиин нэлэнхы үргэн тала нютагта оршон байдаг. Энэ холимол үүлтэрһээ гараһан хонид үбэлэй хүйтэндэ ехээр даарадаггүй, түхэреэн жэлдээ бэлшээридэ ябадагшье һаа, 8—9 килограмм хүрэтэр нооһо үгэнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ 14 килограмм нарин нооһо үгэһэн энэ совхозой хуса выставкэдэ асарагдаад байна.

Гансахан совхоздо бэшэ, харин областиин олон колхозуудта хонидой үүлтэр һайжаруулагданхай. Могойтын районой «Коммунизм» колхозой стенд мүн лэ хони үсхэбэрилгын талаар туйлагдаһан амжалтыень харуулна. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ колхоз эдлүүриингээ газарай зуун гектар бүридэ 221 килограмм нооһо абаа. Бүхы дээрээ хоёр миллион хахад шахуу түхэригэй олзо доход оруулжа, колхознигуудтаа ажалта үдэртэнь 10 түхэриг мүнгэ хубаагаа.

«Коммунизм» колхоздо түрүү хонишод нилээд олон. 1955 ондо ахалагша хонишон Жап Галсанов 52 хусануудһаа тус бүриһөөнь хахад пүүдһээ дээшэ нооһо хайшалаа. Цырен Гончиков 4,4 килограмм нооһо өөрынгөө хаража байһан 1028 эрье бүхэнһөө абаа. Хонишон Бальжинима Жамсаранов 800 гаран түлгэнүүдые хаража байгаад, тус бүриһөөнь 3,8 килограмм нооһо хайшалһан байна.

Тэдэнэй дүй дүршэл хадаа Забайкальеда хонидые үбэл хурьгалуулхада, хурьгадые кошарно-базово аргаар түлжүүлхэдэ бүри ехэ амжалта туйлагдана гэжэ харуулаа. Энэ арга хэрэглэһэнэй ашаар Агын түрүү хонишод хурьгадай гарзалалгые эрид хорооһон, нооһо хайшалалгые нилээд дээшэлүүлһэн байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Могойтын районой Кировэй нэрэмжэтэ колхоз гансахан хони үсхэбэрилгэһөө миллион долоон зуугаад мянган түхэриг, бүхы дээрээ гурба миллион гаран түхэриг олзо оруулаа. КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленумэй даалгабариие дүүргэлгын түрүүшын жэлдэ тус колхоз малажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгые 1953 онойхитой сасуулбал нилээд дээшэлүүлһэн байна. Продукциин валова суглуулбариие тонноор харуулһан иимэ таблица байна.

	1953 он	1955 он	1960 он (түсэб)
Мяха:	319	572	1280
Һүн	294	512	1100
Нооһон	35	66	182
Мүнгэн олзо доход (түхэригөөр)	2.083.000	3.222.000	8.000.000

Энэ һонирхолтой жэшээе оронойМнай элдэб нютагуудһаа ерэһэн колхознитууд блокнодтоо ехэ ханамжатайгаар бэшэжэ абана.

—Үнгэрэгшэ жэлдэ 100 гектар бүридэ хэды шэнээн нооһо абаа гээшэб?—гэжэ Ставропольско хизаарай Молотовой нэрэмжэтэ артелиин колхозник экскурсоводһоо асууна.

—Эдлүүриингээ газарай 100 гектар бүриһөө Кировэй нэрэмжэтэ колхоз 211 килограмм нооһо абаа, —гэһэн харюу тэрэ абажа, сэдьхэлээ ханана.

Тус колхоздо мал шахалгада тон ехэ анхарал хандуулагдана. Үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэндэ 677 толгой эбэртэ бодо мал тушаахадань тэдэнэйнь 102-ынь тус тустаа дунда зэргээр гурба-гурбан центнер шахуу татадаг байгаа юм. Эндэ элдин талын хужармаг бэлшээридэ һайнаар адуулхаһаа гадна, зелёнко болон элдэб таримал ногоонуудые ехээр ургуулжа, малаа эдеэлүүлжэ шахана.

Үнгэрэгшэ жэлдэ областиин колхозууд 38 мянган гектарта кукуруза тарижа, урда жэлэйхидээ орходоо силос даралгые 72 процент, үнеэн бүриһөө һү һаалгые 34 процент, мяха абалгые 19 процент дээшэлүүлһэн байна. Кукурузын баян ургаса хуряаһан түрүүшүүлэй стендын дэргэдэ хоёр метрһээ дээшэ кукурузын эшэнүүд, томо шара буурсагууд ба орооһон байна. Улетовскэ районой «Победа», Шилкинскэ районой «Заветы Ильича» колхозууд га бүриһөө 400—600 центнер кукурузын ногоон эшэ намаануудые хуряажа, силос дараа. Кукуруза ехээр тарихаһаа гадна эндэхи колхозууд могар, люцернэ, тимофеевкэ житняк гэхэ мэтэ таримал ногоонуудай талмайе жэл ерэхэ бүри үргэдхэнэ. Иигэжэ тэжээлэй һайн база бэлдэһэнэй ашаар малайнгаа ашаг шэмые түргөөр дээшэлүүлнэ.

Хони үсхэбэрилгые үргэнөөр харуулһан тус зал выставкэдэ ерэгшэдэй анхаралые ехээр хандуулна. Тэдэнэр Читын областиин хонишодой амжалта тухай түрэл колхозууд болон совхозуудтаа бусахадаа сохом хөөрэхэшье, хөөрэжэшье байнал. Тиигэжэ түрүүшүүлэй баян дүй дүршэл олониитын арга шадабари болоно.

Б. Дондоков.

Москва город.

Хариин гүрэнэй туристнууд манай орондо

Финляндиин эб найрамдалай тала барегшадай делегаци Ленинградта ерэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: айлшад Нева мүрэнэй эрьедэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Германска Демократическа ...ликаһаа ерэһэн олон туристн... ажахын бүхэсоюзна выставка...

Венгридэхи Зүүн талын Гол канал ашаглалгада оруулагдаба

БУДАПЕШТ, июлиин 14. (ТАСС). Венгридэхи Зүүн талын Гол канал мүнөөдэр нээгдэбэ. Энэ канал табанжэлэй саада тээ баригдажа эхилһэн байгаа. Каналай утань 98 километр, үргэниинь 40 метр. Энэ барилгые ашаглалгада оруулхада Хайду-Бихар, Сабольч, Бекеш ба Чонградай районуудай үрэжэлтэ һайн тон ехэ газар дайдые Тиссын уһаар уһалха арга боломжо олдоно.

Профсоюзуудай Индийскэ национальна конгресстэ ВЦСПС-эй үгэһэн бэлэг

ДЕЛИ, июлиин 15. (ТАСС). Профессиональна союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Совет профсоюзуудай Индийскэ национальна конгресстэ бэлэг болгон киноаппаратура ба хэдэн кино-фильмнүүдые, тэдэнэй тоодо Индиин Премьер-Министр Джавахарлал Неругэй Советскэ Союзда ерээд ошоһон тухай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганинай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущевой Инди ошоод ерэһэн тухай документальна фильмнүүдые эльгээбэ.

Үсэгэлдэр Советскэ профсоюзууд Делидэ энэ бэлэгые барюулба. Энэ бэлэгые хүлеэн абаха зуураа, профсоюзуудай Индийскэ национальна конгрессэй түрүүлэгшэ Васавада гэгшэ энээниие ехэ удхашанартайда тоолоноб, юундэб гэхэдэ, энэ бэлэг хани барисаанай гэршэ баримта мүн гэжэ хэлэбэ гээд «Хиндустан Стандард» газетэ тэмдэглэнэ.

Европын оронуудай „Америкэдэ ямараар хандадаг" тухай „Нью-Йорк геральд трибюн" иигэжэ бэшэнэ

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 16. (ТАСС). «Американецуудта европеецүүдэй ямараар хандадаг тухай тоосоон» гэһэн гаршагтай шэнжэлэлдэ редакционно статьянуудайнгаа воскресениин бүлэгэй бүхэли хуудаһые «Нью-Йорк геральд трибюн» газетэ сүм хандуулба.

Франци дотор Америкын нэрэ хүндэнь» яаха аргагүйгөөр буураа» гэжэ, жэшээнь, Париждахи корреспондент Келли гэдэг мэдээсэнэ.

Олонхи францууд Франциһаа американска сэрэгүүдэй гаргагдахые хүсэнэ гэжэ Келли бэшэнэ.

Америкэ англичануудта «бодото дээрээ хүндэгүй болоо» гэжэ лондонско газетын корреспондент Кук гэгшэ бэшэнэ. Хитадтай худалдаа наймаа хэхэ тухай асуудалтай дашарамдан, Англиин зон американецуудта дурагүй юм, США доторхи гражданска эрхэнүүдэй байдал тушаа «ехэ дурагүйтэлгэ» гарана гэжэ корреспондент мэдэрбэ.

Американска солда... Баруун Германида зо... аашална

НЬЮ-ЙОРК, июли... (ТАСС). Үсэгэлдэр ам... солдадууд Нюрнбергын а... нэгэ гэр дотор 20 наһатай... алаба гэжэ Юнайтед Пр... ствын корреспондент ... Добтолгоһоо гэмтэһэн Гю... ллер гэгшэ больница ош... даа наһа бараба.

Хэдыхэн үдэрэй саада т... дахи американска пехот... зиин долоон солдадууд ... арбан таба наһатай неме... ниие хүсөөр эдлэбэ гэжэ ... соонь мүн тэрэшэлэн заа... родой зон тон ехээр ... американска бүхы сэрэгүү... бергһаа гаргаха тухай э... биба.

Урда Вьетнам... самолёдууд Камбо... хилэнүүдые эбд...

ЛОНДОН, июлиин 16. ... Камбоджын Королевскэ п... ство үсэгэлдэр мэдүүлгэ ... гэжэ Рейтер агентствын к... дент Пном-Пениһээ мэдэ... да Вьетнамай правит... Камбоджын правительств... дахин буруушаалаа мэд... Урда Вьетнамай самолёд... боджын агаарай хилэнүүд... һээр байна гэжэ Королев... вительствын тэрэ мэдүүлг... лэгдэнэ.

—о—

Сумкин—шатар... БМАССР-эй чемп...

Шатараар БМАССР-эй т... ри ээлхын түлөө мүрыс... гэсхэлэй 15-дахи уулзалга... Хойшолуулагдаһан партину... дагдахада, Сумкин Га... Мункоев Авраевые, Мельн... кальские, Власов Сампил... тээ. Түгэсхэлэй нааданай ... гын урда тээ Цыденов хүн... тагаанаар энэ мүрысөөндэ ... сахаяа болиһон байна. И... рэ Сумкинтай наадаха аа... гүй, шүүгдэһэн дээрэ тоол...

Энэ мүрысөөндэ 12 очко... һон Сумкин шатараар Б... чемпионой нэрээзэргэдэ хү... очкотой Сампилов хоёрдо... ээлээ. Мадаев, Мункоев, Мельников гэгшэдэй хоор... бадахи һууриин түлөө ша... даан болобо. Мельников Ш... наадаха зууралаа, партяа т... дүүргэжэ, гурбадахи һуури... Мадаев 4-дэхи һуури... Мункоев Власов хоёр тус... очкотой боложо, 5—6 һуу... 7—8-дахи һууринуудта ... Авраев гараба. Тэдэнэр т... 7,5 очкотой болоо. Павлов... һуури эзэлһэн байна. Энэ... нэй эсэстэ Тоглоев 6,5 очк... кальский, Пуртов, Самари... таа 6 очкотой; Цыденов—... рин—4,5, Житомирский—... болоо.

Түрүү һуури эзэлһэн ... Сампилов, Мельников, М... шэд БМАССР-эй Министр... ведэй дэргэдэхи физкуль... спортын комитедэй дипл... шагнагдаһан байна. Мүн ш... тэлсэһэн шатаршадтай на... һайн дүн харуулһан Власо... шэлэн 5 уулзалгада илалт... найнь түлөө Мункоевто д... барюулагдаба.

А. М...

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ДҮЙ дүршэл тухай

Һүниин бэлшээри дээрэ

Бурыжэ, харанхы болохолоор Байгал далайн наада үндэр хада ууланнуудай хяра дээгүүр һаарал улаан толон сасаржа, тииһээршье байтар хүсэд түхэреэн болошоһон һара бултай бултайһаар гаража ерэбэ. Хойморой үргэн ехэ тала дээгүүр һаруул боложо, Хуурлигай бэлшээри дээрэ эдеэлжэ ябаһан үнеэд эндэ тэндэ элихэнээр барайлдан харагдаадхина.

Үдэртөө гэдэгэнээрхэжэ, халуурхажа, мүртэйгөөр бэлшээгүй үнеэд һүниин һэрюундэ тогтожо, тэнигэлэнээр эдеэлнэ.

Нилээд ехэхэн талаян газарта бэлшэжэ ябаһан үнеэдэй саада захада гартаа модон тулуууртай, хойноо эмээл мори хүтэлһэн нэгэ хүнэй иишэ тиишээ хаража «һаа!» «һэш!» гэжэ байгаад саашаа тэгүүлһэн үнеэдээ бусаажа ябахань һарын толондо элихэнээр харагдана.

Энэмнай Хойморой колхозуудта нилээд мэдээжэ болоһон мал адуулагша Алексей Григорьевич Попов байба. Дунда зэргын бэетэй, түргэ түргэн гэшхэдэлтэй, бушуу солбон янзын энэ хүн колхозойнгоо һаалиин үнеэдые зунай хүхэ ногоондо үдэр, һүнигүй шадамараар бэлшээжэ, һү һаалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана.

Үнеэдэйнь амаржа, хибэдһээ хибэжэ байха үедэ Алексей Григорьевичтой хөөрэлдэжэ, нилээд удаан саг соо һуушабабди. Үнеэдһээ һү ехээр һаахын түлөө гүүртынгээ һаалишадай ямараар тэмсэжэ байһан тухай, малые һүниндөө адуулхада хэр һайн байдаг, ямар бэрхэшээлнүүдэй ушардаг тухай энэ нүхэр һонирхолтойгоор хөөрэбэ.

Һая болотор эндэ нютагай үүлтэрэй, үнеэдһээ тон өөдэгүй, бага һүн һаагдадаг байгаа. Жэлдээ үнеэн бүриһөө арайхан гэжэ 400—500 литр һүн һаагдадаг байба. Урдань нютагай үүлтэрэй үнеэдэй зариманиинь үдэртөө һайн лэ һаа 5—6 литр һү үгэдэг байһан юм.

Оронойнгоо хүдөө ажахые эрид шууд хүгжөөхэ тушаа парти, правительствын гаргаһан шиидхэбэринүүдэй харюуда энэ колхозойхид ойрын жэлнүүдтэ малайнгаа ашаг шэмые эли бодо дээшэлүүлхэ гэжэ хараалһан байна. Тиигэжэ һүүлэй жэлнүүдтэ үнеэдһээ һү һаалгые дээшэлүүлхэ талаар колхоздо ехэ хүдэлмэри хэгдэдэг болоо. Үбһэ тэжээл элбэг ехээр бэлдэгдэнэ, наукын туйлалтанууд болон түрүүшүүлэй дүй дүршэл олоной шадабари болгогдоно.

Алексей Григорьевичын хүдэлмэрилдэг гүүртэдэ үнгэрэгшэ жэл нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 950 литр һүн һаагдаһан байна. Зарим түрүү һаалишад даажа байһан үнеэн бүриһөө мянга холо гаран литр һү һааһан байгаа.

Энэ амжалта хайшан гээд туйлагдааб гэхэдэ, нёдондо жэлэй үбэлжэлгын үедэ үнеэд бардамаар эдеэлүүлэгдэжэ, үбэлэй һарануудта һү ехээр үгэһэн, тарган тобироор ондо ороһон байна. Хүсэ шадал һайнтайгаар ногоон дээрэ гараһан үнеэд зунай бэлшээриин үедэ һү ехээр үгөө. Үбэлжэлгын үедэ эндэ үнеэд байра соогоо уянда байлгагдан, тус тустаа нормотойгоор эдеэлүүлэгдэдэг болоо. Үнеэдтэ хэды шэнээн һү гарадагыень, тарган туранхайень, томо багыень, ямар тэжээлдэ дуратайень—хуу харалсажа, тус тустань тэжээлэй нормо табигдана. Иигэжэ үнеэдые тусхай нормотойгоор дуран соонь эдеэлүүлхэдэ һү ехээр үгэдэг байха юм.

Үбэлдөө концентрированнэ ба бүдүүн тэжээл уридшалан заатагүй бэлэдхэгдэжэ, буйлуулагдажа, амта оруулагдаад, үнеэдтэ үгтэнэ. Эһээгдэһэн, хэршэгдэһэн дабһалжа амта оруулагдаһан тэжээлые үнеэдэй һайнаар, дуратайгаар эдихэ байһаниинь мэдээжэ. Алексей Григорьевич үбэлдөө үнеэдээ сэбэр агаарта гаргажа, дүтын бэлшээринүүдтэ ябуулхаһаа гадна, үбһэ тэжээл өөрөө бэлэдхэлсэдэг, буйлуулалсадаг, малай байра соохи элдэб хүдэлмэри хэлсэдэг. Мүн малайнгаа байра дулаалха, хашаа хорой һэльбэн заһаха, түлеэ залһа асарха гэхэ мэтын элдэб хүдэлмэринүүдые хамһалсажа байдаг.

Нүхэр Попов мүнөө долоодохи жэлээ фермэ дээрэ мал адуулагшаар хүдэлмэрилжэ байна. Энэ саг соо тэрэ малые бэлшээхэ талаар нилээд ехэ дүй дүршэлтэй болоо юм. Колхоздо бэлшээриин газар элбэг. Урдань үнеэдээ хаа хаанагүй бэлшээжэ ябадаг байһан аад, һүүлэй жэлнүүдтэ Алексей Григорьевич түрүүшүүлэй жэшээгээр, бэлшээриингээ газарнуудые һэлгэжэ хэрэглэнэ. Жэшээлхэдэ, зунай сагта тэрэ бэлшээриингээ газарые 10 хэһэг болгожо хубаагаад, үнеэдээ адуулдаг байна. Нэгэ бэлшээри дээрэ үнеэдээ 6—7 хоног соо адуулаад, нүгөөдэдэнь ородог юм. Энэ арга хэрэглэхэдэ бэлшээриин ногоон гэшхэгдэдэггүй байна. Иигэжэ бэлшээриингээ газарые һэлгэжэ байхада мал хэдэ хэдэ хоноод лэ, үзүүр тунга ногоондо орожо эдеэлдэг байна.

Алексей Григорьевич бэлшээриингээ газарнуудые һайнаар мэдэдэг юм. Хаана, али бэлшээридэ ямар ногоон ургадаг бэ, һаяын үдэрнүүдтэ аляандань бэлшээбэл һайн байхаб гэжэ тэрэ ходо тухайлаад ябадаг. Хэрбээ нэгэ бэлшээридэ хэдэн үдэр соо үнеэдээ адуулжа байгаад, һү һаалгын бага болоо һаань, 6—7 хонолтогүй, 4—5 хоноодшье ондоо бэлшээридэ ородог байна. Юундэб гэхэдэ, бэлшээриингээ ногооной муудахадань үнеэд садахаяа болижо, һү багаар үгэжэ захалдаг байна бшуу. Гадна, тэрэ хирэ-хирэ болоод хужартай бэлшээридэ үнеэдээ абаашажа адуулдаг юм. Юундэб гэхэдэ, хужартай газарай ногоон шэмэтэй байдаг.

Үнеэдээ тэрэ нэгэтэшье уһаар дутаадаггүй. Зунай сагта үдэртөө үнеэд гурба дахин уһалагдана.

— Уһаар дутажа, ангажа ябаа һаа, мал мүртэйгөөр эдеэлхэгүй. Теэд зунай халуунда үнеэд хирэ-хирэ болоод уһанда оруулагдажа байхадаа нилээд һэрюусэжэ, һүүлээрнь удаахан саг соо тогтожо бэлшэдэг юм,—гэжэ Алексей Григорьевич хөөрэнэ.—Би тогтомол муухай уһанһаа малаа уһалдаггүйб. Юундэб гэхэдэ тогтомол уһан соо элдэб хорхой шабхай сугларһан, амта муутай болоһон байдаг бшуу.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Алексей Григорьевич үнеэдээ бүхэли сүүдхэ соо, үдэр һүнигүй адуулдаг болоо. Үнеэдэй һү үгэлгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ энэ арга хэрэглэлгэ шухала удхашанартай байгаа. Юундэб гэхэдэ, зунай һарануудта үнеэд үдэрынь халуурхажа, муугаар бэлшэдэг байна. Харин тэдэниие үдэшэ үглөөнэй һэрюундэ, һүниндөө бэлшээхэдэ һайнаар, садатараа эдеэлдэг.

— Һүниин һэрюундэл малые бэлшээхэдэ һайнаар эдеэлдэг, һү ехээр үгэдэг юм,—гэжэ түрүү адуулгашан хөөрэнэ.

Үглөөниинь 7 часта һаалгаһан үнеэд үдэшын 7 час болотор бэлшээд, байрадаа ерэжэ, хоёрдохёо һаалгана. Тиигээд Алексей Григорьевич үнеэдээ туугаад, һүниин адуулганда гарадаг юм. Үдэшэ нара орохоһоо холо урид бэлшээридэ гараһан үнеэд үүр сайтар, 4 час болотор бэлшэжэ, һайнаар эдеэлдэг байна.

— Иимэл даа,—гэжэ тэрэ хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ.—Иигэжэ бидэнэр, Хуурлигай малшад үнеэдһээ ехэ һү һаахын түлөө шангаар тэмсэжэ байнабди. Үнгэрэгшэ 9 һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр мянга һайса гаран литр һү һаагаад байнабди. Гүүртымнай үнеэд олон. Манай гүүртэдэ хамта 130-аад үнеэд бии. Зарим түрүү һаалишаднай, жэшээлхэдэ Екатерина Полубенцова даажа байһан үнеэн бүриһөө 1200-гаад литр һү һаагаа. Мүнөө үдэртөө нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө хахад пүүдһээ дээшэ һү һаадаг болообди. Мүнөө жэлдэ бидэнэр үнеэн бүриһөө адагынь 1500 литр һү һааха зорилготойбди. Октябриин 1 болотор, минии тухайлхада, үшөө һураггүй ехэ һүн һаагдаха ёһотой.

Иигэжэ Түнхэнэй аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой түрүү малшан Алексей Григорьевич Попов эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлмэрилнэ.

Л. ЦЫРЕНЖАПОВ.

Редактор Д. Л. ЛОБС...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора — 32-74. отв. секретаря — 27-37. партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59. пропаганды и переводов культуры в быта, промышленности —34-05, местной информации в писем — 24-74, корректорская — 32-67. бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00816. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. ...